



Ο
ΠΑΠΙΣΜΟΣ

ΧΘÈΣ ΚΑΙ ΣΗΜΕΡΑ

ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΠΑΡΑΚΛΗΤΟΥ
ΩΡΩΠΟΣ ΑΤΤΙΚΗΣ



Πρόλογος

Ι ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ προσπάθειες για την επαναπροσέγγιση του χριστιανικού κόσμου είναι φυσικό να έχουν ευρύτατη αποδοχή, επειδή, αφενός, αποτελούν την ανθρώπινη συμβολή στην ίερη υπόθεση της ενότητας και, αφετέρου, διεξάγονται σε μία εποχή που ο κόσμος, κατακερματισμένος από πολύμορφες αντιθέσεις, αναζητεί με αγωνία ενοποιητικά στοιχεία.

Οι προσπάθειες αυτές, ωστόσο, έχουν αποδειχθεί μέχρι σήμερα απογοητευτικά αναποτελεσματικές. Όχι μόνο δεν εμπνέουν πλέον καμιά αισιοδοξία, αλλά και προκαλούν ιδιαίτερη ανησυχία, καθώς έχουν γίνει ήδη κατάδηλες οι επιζήμιες συνέπειές τους: α) αμβλυνση της ορθόδοξης αυτοσυνειδησίας, διαιρέσεις και σχίσματα στο πλήρωμα της Έκκλησίας μας· β) σύγχυση, αποθάρρυνση και αποπροσανατολισμός στους ετεροδόξους που αναζητούν την αυθεντικότητα της πίστewς.

Τό κείμενο που ακολουθεί αποτελεί έκφραση αυτής της ανησυχίας μας, αφού ο διάλογος ανάμεσα στην Όρθοδοξία και τον Παπισμό* δεσπόζει στις διαχριστιανικές σχέσεις και, επιπλέον, ή συνύπαρξη Όρθοδόξων και Παπικών στις πολυπολιτισμικές πλέον κοινωνίες μας λειτουργεί ως πρόκληση για κάθε ορθόδοξη συνείδηση.

Άκολουθώντας την πατερική μας παράδοση, ή οποία

* Δεν χρησιμοποιούμε τον όρο *Ρωμαιοκαθολικισμός*, επειδή είναι ιστορικά άθεμελίωτος και θεολογικά ανακριβής: Από τις αρχές του 2ου αι. ή αδιάριετη Μία Έκκλησία του Χριστού ονομάζεται, όπως την ομολογούμε και στο Σύμβολο της Πίστewς, *Καθολική*, επειδή κατέχει τό

μᾶς ἔχει διδάξει νά «ἀγαπῶμεν ἐν ἀληθείᾳ» καί νά «ἀληθεύωμεν ἐν ἀγάπῃ», ἐπιχειροῦμε νά σκιαγραφήσουμε μέ νηφαλιότητα καί ὑπευθυνότητα τό πρόσωπο τοῦ Παπισμοῦ. Ἔτσι, πιστεύουμε, θά φωτιστοῦν τά ἀμετάθετα ὄρια τῆς Ἐκκλησίας ἀπό τήν αἴρεση, τῆς ἀλήθειας ἀπό τήν πλάνη. Γιατί εἶναι γεγονός ὅτι τά ὄρια αὐτά γίνονται ὅλο καί πιό δυσδιάκριτα. Ὅχι μόνο ἐπειδή στή ζωή τῶν Ὁρθοδόξων ἔχει ὑπεισέλθει ὁ δυτικός πολιτισμός, ὁ διαμορφωμένος ἀπό τόν παραποιημένο Χριστιανισμό τῆς Δύσεως, ἀλλά καί ἐπειδή στίς μέρες μας διαδίδονται οἱ ἰδέες καί ἀντιλήψεις τῆς “Νέας Ἐποχῆς”, πού θέλει ὅλες τίς θρησκείες νά ὀδηγοῦν ἐξίσου στόν ἴδιο τάχα Θεό.

Γιά τούς Ὁρθοδόξους ἡ καθαρότητα τῆς πίστεως ἀποτελεῖ τό ἀσάλευτο θεμέλιο στόν ἀγώνα τους γιά τή θέωση: Ἡ ὀρθή πίστη εἶναι «τό μέγα καί πρῶτον τῆς σωτηρίας φάρμακον» (ὁσιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής). Ἀλλά καί γιά τούς ἑτερόδοξους ἀδελφούς μας ἡ ἀκριβής ὀριοθέτηση τῆς ἀλήθειας δείχνει τόν δρόμο τῆς ἐπιστροφῆς στόν πατρικό τους οἶκο, τήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία.

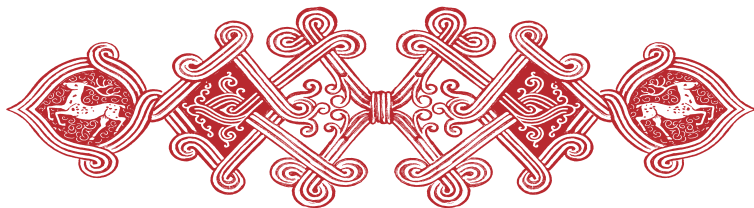
καθ' ὅλου τῆς πίστεως, δηλαδή τήν πληρότητα τῆς ἀλήθειας. Ἐπίσης, ἀφότου, τό 330, ἡ Νέα Ρώμη/Κωνσταντινούπολη ἔγινε πρωτεύουσα τῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας, ὁ ὅρος *Ρωμαῖος* ἢ *Ρωμηός* δήλωνε κάθε ὀρθόδοξο πολίτη της, ἀνεξάρτητα ἀπό τή φυλετική καταγωγή του. Ἔτσι, *Ρωμαιο-Καθολικοί* κυριολεκτικά εἶναι οἱ Ὁρθόδοξοι Χριστιανοί, ὡς *Ρωμαῖοι-Ρωμηοί*, δηλαδή ἀπόγονοι τῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας, καί ὡς *Καθολικοί*, δηλαδή μέλη τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία συνεχίζει νά κατέχει τό *καθ' ὅλου* τῆς πίστεως. Ἀπεναντίας, οἱ Παπικοί, μετά τήν κατάληψη τοῦ θρόνου τῆς Ρώμης ἀπό τούς Φράγκους (1009), δέν εἶναι Ρωμαῖοι ἀλλά Φραγκολατίνοι. Καί μετά τήν ἔκπτωσή τους ἀπό τήν καθολικότητα (δηλαδή τήν πληρότητα) τῆς πίστεως, λόγω τῆς ἀποδοχῆς σωρείας αἰρετικῶν δοξασιῶν, δέν εἶναι Καθολικοί ἀλλά αἰρετικοί. Μολταυτα, μετά τό ὀριστικό Σχίσμα (1054), σφετερίστηκαν αὐτούς τούς ὄρους. Οἱ ὀρθόδοξοι λαοί, πάντως, μέχρι τόν 19ο αἰ. γνῶριζαν καλά ὅτι *Ρωμαῖος-Ρωμηός* καί *Καθολικός* σημαίνει Ὁρθόδοξος, γι' αὐτό καί τούς αἰρετικούς τῆς Δύσεως τούς ὀνόμαζαν *Λατίνοσ, Παπιστές* κ.ἄ. Ἡ σύγχυση πού παρατηρεῖται σήμερα στήν ὀρολογία, δημιουργήθηκε στίς ἀρχές τοῦ 20οῦ αἰ., μέ τήν ἐμφάνιση τοῦ Οἰκουμενισμοῦ.

Ἡ ἀποκοπή τῆς δυτικῆς Χριστιανοσύνης ἀπό τό σῶμα τῆς Ἐκκλησίας δέν προῆλθε ἀπό διοικητικές ἢ ἐθιμικές ἀπλῶς διαφοροποιήσεις, ἀλλά ἀπό μιά βαθιά ἀλλοίωση τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ διώματος, ἡ ὁποία καί δημιουργήσε ἕνα χάσμα ζωῆς ἀνάμεσα σέ δύο κόσμους. Τό αὐτονόητο χρέος τοῦ σεβασμοῦ τῶν διαφορετικῶν πιστευμάτων, οἱ ἀνυπόκριτα φιλόφρονες διαθέσεις καί οἱ εὐσεβεῖς ἐνωτικοί πόθοι δέν μᾶς δίνουν τό δικαίωμα νά παρασιωποῦμε ἢ νά συσκοτίζουμε αὐτή τήν πραγματικότητα.

Διασῶζονται, βέβαια, καί σήμερα στήν παπική Δύση ὑπολείμματα τῆς πατερικῆς παραδόσεως, κυρίως στόν χῶρο τοῦ μοναχισμοῦ. Καί ἀναμφίβολα ὑπάρχουν πολλοί ταπεινοί μοναχοί ἢ ἀπλοί πιστοί, πού ἀφιερώνουν τή ζωή τους στήν προσευχή καί σέ ἔργα ἀγάπης. Ὡστόσο, τά ὅσα θετικά στοιχεῖα διατηρήθηκαν στή δυτική παράδοση, δέν στάθηκαν ἱκανά νά ἀποτρέψουν τή διαστρέβλωση τοῦ Χριστιανισμοῦ καί τή μετάλλαξη τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρώμης σέ κοσμικό κράτος μέ θεοκρατικό καθεστῶς, μετάλλαξη πού ἀναπόφευκτα ἐπακολούθησε τήν ἐξέλιξη τοῦ παπικοῦ θεομοῦ.

Παραδίδοντας τό τεῦχος τοῦτο στούς ἀδελφούς μας, σέ ἐποχή πού ὁ συγκρητισμός καί ἡ ἐκκοσμίκευση ἔχουν ναρκώσει τήν ἐκκλησιαστική συνείδηση τῶν περισσοτέρων ἀπό ἐμᾶς, εὐχόμαστε νά συναισθανθοῦμε ὅλοι τό χρέος ἀλλά καί νά συνειδητοποιήσουμε τή δύναμη πού ἔχουμε ὡς φύλακες καί προασπιστές τῆς Ὁρθοδοξίας. Αὐτό τό χρέος καί αὐτή τή δύναμη ἐπισημαίνουν οἱ πατριάρχες τῆς Ἀνατολῆς στήν ἱστορική Ἐγκύκλιό τους τοῦ 1848: «*Παρ' ἡμῖν οὔτε Πατριάρχαι οὔτε Σύνοδοι ἐδυνήθησάν ποτε εἰσαγαγεῖν νέα, διότι ὁ ὑπερασπιστής τῆς θρησκείας ἐστίν αὐτό τό σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, ἥτοι αὐτός ὁ λαός, ὅστις ἐθέλει τό θρησκεῦμα αὐτοῦ αἰωνίως ἀμετάβλητον καί ὁμοειδές τῷ τῶν Πατέρων αὐτοῦ*».

ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΠΑΡΑΚΛΗΤΟΥ



‘Ο Παπισμός

ΓΕΝΕΣΗ ΤΟΥ ΠΑΠΙΣΜΟΥ

Ἡ Ἐκκλησία, κατά τήν πρώτη χιλιετία τοῦ ἱστορικοῦ της βίου, διατήρησε τήν ἐνότητά της σέ Ἄνατολή καί Δύση, παρ’ ὅλους τούς περιστασιακούς κλυδωνισμούς πού δημιουργοῦσαν οἱ αἵρέσεις, τά σχίσματα καί οἱ ποικίλες διχοστασίες. Ἡ ἀπόσχιση τῆς δυτικῆς Χριστιανοσύνης ἀπό τόν κορμό τῆς Μιάς, Ἁγίας, Καθολικῆς καί Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, ὅπως αὐτή ὀριστικοποιήθηκε τό 1054, ὑπῆρξε ἡ τραγική κατάληξη μακραίωνων διεργασιῶν, στόν χώρο τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, σέ τρία διαπλεκόμενα ἐπίπεδα: α) τό θεολογικό, β) τό ἐκκλησιολογικό καί γ) τό πολιτικό.

Α΄. Τό θεολογικό. Τά σπέρματα τῆς θεολογικῆς διαφοροποιήσεως τῆς Δύσεως βρίσκονται στά συγγράμματα τοῦ ἱεροῦ Αὐγουστίνου (354-420), ἐπισκόπου Ἰππῶνος τῆς Βόρειας Ἀφρικῆς. Ὁ ἱερός Αὐγουστίνος ἀγνοοῦσε τήν ἑλληνική γλώσσα καί τά ἔργα τῶν Ἑλλήνων Πατέρων, πάνω στά ὁποία στηρίχθηκε ἡ θεολογία τῶν πρώτων Οἰκουμενικῶν Συνόδων (Μ. Ἀθανασίου, Μ. Βασιλείου, Γρηγορίου Θεολόγου, Γρηγορίου Νύσσης κ.ἄ.). Ἔτσι, ἐπηρεασμένος ἀπό τόν Νεοπλατωνισμό καί τίς ἀρχές τοῦ Ρωμαϊκοῦ Δικαίου, διατύπωσε στά θεολογικά του ἔργα ὀρισμένες ἀποψεις, ξένες πρός τό βίωμα τῆς πρωτοχριστιανικῆς Ἐκκλησίας, ὅπως, γιά παράδειγμα, τήν ταύτιση οὐσίας καί ἐνεργειῶν στόν Θεό, τήν ἐκπόρευση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καί ἀπό τόν Υἱό (Filioque) κ. ἄ.

Β΄. Τό ἐκκλησιολογικό. Ἡ ἀρχαία Ἐκκλησία δεχόταν τιμητικά ὡς πρῶτο στήν τάξη, σέ σχέση μέ τούς ἄλλους

ἐπισκόπους, τόν ἐπίσκοπο τῆς Ρώμης, καθώς ἡ πόλη αὐτή ἦταν ἡ πρωτεύουσα τῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας. Δέν ἔπαυε ὅμως ὁ πάπας, μέσα στά πλαίσια τοῦ συνοδικοῦ θεσμοῦ, νά εἶναι ἴσος μέ ὅλους τούς ἄλλους ἐπισκόπους (primus inter pares=πρῶτος μεταξύ ἴσων). Ἀργότερα, ἀφοῦ ἡ πρωτεύουσα τῆς Αὐτοκρατορίας μεταφέρθηκε στήν Ἀνατολή, ἡ Δ΄ Οἰκουμενική Σύνοδος (451) ἀναγνώρισε στόν ἐπισκοπικό θρόνο τῆς Κωνσταντινουπόλεως «πρεσβεία τιμῆς» ἴσα μέ ἐκείνου τῆς Ρώμης.

Τό ἐπεκτατικό καί συγκεντρωτικό πνεῦμα τῆς ἀρχαίας Ρώμης, ὅμως, ἐπηρέασε ἀρκετούς πάπες, οἱ ὁποῖοι ἀπό νωρίς ἄρχισαν νά ἐκλαμβάνουν τό πρωτεῖο τιμῆς ὡς πρωτεῖο δυνάμεως καί ἐξουσίας, παρεμβαίνοντας ποιμαντορικά σέ ἄλλες τοπικές Ἐκκλησίες καί διεκδικώντας ἡγεμονία σέ ὅλη τήν Ἐκκλησία. Στούς πρώτους αἰῶνες, ὡστόσο, οἱ ἐξουσιαστικές αὐτές φιλοδοξίες τῶν παπῶν ἀποτελοῦσαν περιστασιακές παρεκτροπές καί ἐξέφραζαν συνήθως προσωπικές ἀδυναμίες.

Γ΄. Τό πολιτικό. Ἀπό τά τέλη τοῦ 4ου αἰ. μέχρι καί τόν 6ο αἰ. διάφορα γερμανικά φύλα σέ κατάσταση πρωτογονισμοῦ (Φράγκοι, Γότθοι, Λογγοβάρδοι, Βάνδαλοι κ.ἄ.) πλημμυρίζουν καί καταλαμβάνουν τίς εὐήμεροῦσες ἐπαρχίες τῆς δυτικῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας, αἰχμαλωτίζουν τούς ἐγχώριους πληθυσμούς τους καί ἀλλάζουν ριζικά τήν κοινωνικοπολιτιστική τους κατάσταση.

Οἱ βάρβαροι ἔποικοι -ἀπό τούς ὁποίους πρωταγωνιστικό ρόλο διαδραματίζουν οἱ Φράγκοι-, στήν προσπάθειά τους νά ἐκπολιτιστοῦν, ἀσπάζονται τόν Χριστιανισμό, ἀναμειγνύοντάς τον, ὅμως, μέ εἰδωλοατρικά στοιχεῖα. Μ' ἓναν τέτοιο προβληματικό Χριστιανισμό εἰσέρχονται καί στήν Ἱερωσύνη, ἐκτοπίζοντας σταδιακά τούς Ρωμαίους ἱεράρχες ἀπό τήν ἐκκλησιαστική διοίκηση. Οἱ Φράγκοι αὐτοῖ ἐπίσκοποι ζοῦν ὅπως καί οἱ λαϊκοί «εὐγενεῖς» τῆς ἐποχῆς τους (κόμητες, δοῦκες κ.ἄ.): Ἀσκοῦν κοσμική ἐξουσία, συμμετέχουν σέ στρατιωτικές ἀποστολές, φοροῦν πολεμικές στολές κ.λπ. Νά πῶς περιγράφει ὁ ἅγιος Βονιφάτιος, σέ

ἐπιστολή του πρὸς τὸν πάπα Ζαχαρία, τὸ 741, τὴν ἐκκλησιαστικὴν κατάστασιν ἐν τῇ Γαλλικῇ Ρωμανίᾳ, ὅπου εἶχαν ἐπικρατήσει οἱ Φράγκοι ἐπίσκοποι: «*Ἡ θρησκεία καταπατεῖται. Οἱ Φράγκοι ἐπίσκοποι γιὰ ὀγδόντα χρόνια δὲν ἔχουν συνέλθει σὲ σύνοδο οὔτε καὶ ἔχουν ἀρχιεπίσκοπο. Οἱ περισσότεροι ἐπισκοπικοὶ θρόνοι δίνονται σὲ φιλόργουρους λαϊκοὺς ἢ μοιχοὺς κληρικοὺς, ποὺ συμμετέχουν σὲ στρατιωτικὰς ἐπιχειρήσεις μὲ πλήρη πολεμικὴ ἐξάρτυση, σφάζοντας ἀδιάκριτα μὲ τὰ χέρια τοὺς χριστιανοὺς καὶ εἰδωλολάτρεις*»¹.

Μπροστὰ σ' αὐτὸ τὸ ζοφερὸ τοπίο, ποὺ δημιούργησε ἡ βαρβαρικὴ ἐπέλαση, ὁ ἐπίσκοπος τῆς Ρώμης στέκεται, κατὰ κανόνα, στὸ ὕψος τῆς πνευματικῆς τοῦ ἀποστολῆς καὶ ἀναλαμβάνει ἐθναρχικὸ ρόλο γιὰ τὴν προστασίαν τῶν ὑπόδουλων Ρωμαίων. Κάποιοι πάπες, ὅμως, γιὰ νὰ ἐνισχύσουν τὸν θρόνον τους, ἀκολουθοῦν κοσμικὴ τακτικὴ. Προβάλλουν ἐμφαντικὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν αὐθεντίαν, παρουσιάζουν ἡγεμονικὰς τάσεις καὶ περιβάλλονται πολιτικὰς ἐξουσίας. Τὸ 754, μάλιστα, ὁ πάπας Στέφανος Β' ἀποδέχεται τὴν πολιτικὴν αὐτονομίαν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρώμης, ποὺ τοῦ προσφέρει ὁ βασιλεὺς τῶν Φράγκων Πιπίνος ὁ Βραχὺς. Ἔτσι ἔχουμε τὴν ἴδρυσιν τοῦ πρώτου παπικοῦ κράτους. Ἀργότερα, ὁ Νικόλαος Α' (858-867), ὁ πρῶτος φραγκόφιλος Ρωμαῖος πάπας, συγκεντρώνει στὸ πρῶτον τὸν τὴν ἀνώτατην ἐκκλησιαστικὴν καὶ πολιτικὴν ἐξουσίαν. «*Ὁ Νικόλαος θεωρεῖ τὸν ἑαυτοῦ τοῦ αὐτοκράτορα ὄλου τοῦ κόσμου*», ὁμολογοῦσαν οἱ σύγχρονοί του.

Τὸν 8ο αἰ. ὁ βασιλεὺς τῶν Φράγκων Κάρολος ὁ Μέγας (Καρλομάγνος, 768-814) μὲ τὴν δύναμιν τῶν ὄπλων ἐνώνει ὅλους σχεδὸν τοὺς λαοὺς τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης καὶ φιλοδοξεῖ νὰ ἀναδείξει μίαν καινούργιαν αὐτοκρατορίαν, διεκδικώντας τὸ ὄνομα καὶ τὴν αἰγλήν τῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας τῆς Ἀνατολῆς. Γιὰ τὸν σκοπὸν αὐτὸν ὀργανώνει μεθοδευμένα τὴν σύγκρουσιν Ἀνατολῆς-Δύσεως μὲ μίαν στρατηγικὴν ποὺ περιλαμβάνει τὰ ἐξῆς δύο σκέλη:

1) Ἀπόρριψιν τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ δημιουργίαν ἑνὸς δια-

φορετικοῦ Χριστιανισμοῦ, πού θά τονίζει τήν πολιτισμική ἰδιαιτερότητα τῆς νέας αὐτοκρατορίας. Αὐτός ὁ φράγκικος Χριστιανισμός, τόν ὁποῖο σχεδιάζουν οἱ σύμβουλοι τοῦ Καρλομάγνου, θεμελιώνεται σέ θεολογικές διατυπώσεις τοῦ ἱεροῦ Αὐγουστίνου καί ἐκφράζεται μέ νέες μορφές καί τύπους τῆς ἐκκλησιαστικῆς πρακτικῆς: Βάπτισμα μέ ραντισμό, ὑποχρεωτική ἀγαμία τοῦ κλήρου, στέρση τῶν λαϊκῶν ἀπό τήν κοινωνία τοῦ Ποτηρίου, ξύρισμα τῶν κληρικῶν κ.ἄ. Στά πλαίσια τῆς ἀντορθόδοξης τακτικῆς, οἱ Φράγκοι ἐπίσκοποι, τό 794 (*Σύνοδος τῆς Φραγκφούρτης*), καταδικάζουν τίς ἀποφάσεις τῆς Ζ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου (787) γιά τήν τιμητική προσκύνηση τῶν εἰκόνων· καί τό 809 (*Σύνοδος τοῦ Ἰαχεν*), προσθέτουν στό ἱερό Σύμβολο τῆς Πίστεως τό Filioque. Τά δύο αὐτά γεγονότα ἀποτελοῦν τό πρῶτο στάδιο τοῦ σχίσματος ἀνάμεσα στούς Φράγκους κατακτητές καί τούς ὀρθόδοξους Ρωμηούς.

2) Ἀνθελληνική πολιτική, ἀφοῦ ὁ Ἑλληνισμός ἀποτελοῦσε τήν ἱστορική σάρκα τῆς Ὁρθοδοξίας καί συστατικό στοιχεῖο τῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας. Οἱ πολιτιστικά μειονεκτικοί Φράγκοι, λοιπόν, ἀρχίζουν νά συκοφαντοῦν τόν ἑλληνικό πολιτισμό ὡς πολιτισμό πλάνης καί νά ἀποκαλοῦν τούς Ἕλληνες *Γραικούς*, προσδίδοντας ὁμως στό ἀρχαῖο αὐτό ὄνομά τους χλευαστικό περιεχόμενο (γραικός=αἰρετικός, ἀπατεώνας).

Στή μεθοδευμένη ἐπίθεση τῶν Φράγκων, ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρώμης ἀγωνίζεται νά μείνει πιστή στήν πρωτοχριστιανική παράδοση καί τήν ἑλληνική της συνέχεια, διατηρώντας ἐκκλησιαστική κοινωνία μέ ὅλα τά Ὁρθόδοξα Πατριαρχεῖα τῆς Ἀνατολῆς. Ἔτσι, γιά παράδειγμα, τό 816 ὁ πάπας Λέων Γ΄ ἀρνήθηκε τήν προσθήκη τοῦ Filioque καί, γιά νά διαφυλαχθεῖ ἀλώβητο τό Σύμβολο τῆς Πίστεως ἀπό τίς φράγκικες παραποιήσεις, διέταξε νά χαραχθεῖ τό αὐθεντικό κείμενο σέ ἀργυρές πλάκες, πού ἐντοιχίστηκαν στόν ναό τοῦ Ἁγίου Πέτρου μέ τήν ἐπιγραφή: «*Αὐτές ἐγώ, ὁ Λέων, τίς τοποθέτησα ἀπό ἀγάπη καί γιά διαφύλαξη τῆς ὀρθοδόξου πίστεως*». Ἀργότερα, ἐκπρόσωποι τοῦ πάπα

Ἰωάννου Η΄ συμμετείχαν στη Σύνοδο τῆς Κων/πόλεως (879-880), ἡ ὁποία γιά τήν Ὁρθοδοξία εἶναι ἡ Η΄ Οἰκουμενική καί στήν ὁποία, ὑπό τήν προεδρία τοῦ πατριάρχου Κων/πόλεως ἀγίου Φωτίου τοῦ Μεγάλου, καταδικάστηκαν οἱ φράγκικες αἱρέσεις γιά τίς εἰκόνες καί τό Filioque.

Τόν 10ο αἰ. οἱ Φράγκοι ἐντείνουν τήν πολεμική κατά τῶν ὀρθοδόξων Ρωμαίων τῆς Δύσεως, στοχεύοντας στήν κατάληψη τοῦ παπικοῦ θρόνου. Τελικά, τό 1009 καταλαμβάνουν τό Ὁρθόδοξο Πατριαρχεῖο τῆς Ρώμης καί ἀνεβάζουν στόν θρόνο τόν Φράγκο πάπα Σέργιο Δ΄, ὁ ὁποῖος προσθέτει στό Σύμβολο τῆς Πίστεως τό αἰρετικό Filioque. Τά Ὁρθόδοξα Πατριαρχεῖα τῆς Ἀνατολῆς ἀπαντοῦν μέ τή διαγραφή τοῦ ὀνόματός του ἀπό τά Δίπτυχα τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας, ὅποτε τό Σχίσμα γίνεται πραγματικότητα.

Στίς 16 Ἰουλίου τοῦ 1054, ὁ ἐπικεφαλῆς τῆς παπικῆς ἀντιπροσωπείας καρδινάλιος Οὐμβέρτος κατέθεσε στήν ἁγία Τράπεζα τοῦ ναοῦ τῆς Ἁγίας Σοφίας, στήν Κωνσταντινούπολη, τόν ἀφορισμό τῆς ἀνατολικῆς Χριστιανοσύνης. Μέ τήν πράξη του αὐτή, ἡ φράγκικη Χριστιανοσύνη ὀριστικοποιοῦσε τόν χωρισμό της ἀπό τήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία. Δέν ἦταν ἡ ἀρχή ἀλλά ἡ ἐπιβεβαίωση ἑνός σχίσματος πού εἶχε καλοσχεδιαστεῖ 260 χρόνια νωρίτερα στήν αὐλή τοῦ Καρλομάγνου· ἑνός σχίσματος πού «δέν ἔγινε μεταξύ δυτικῶν καί ἀνατολικῶν Ρωμαίων», ὅπως πολλοί νομίζουν, «ἀλλά μεταξύ Φράγκων καί Ρωμαίων» (καθηγ. π. Ἰωάννης Ρωμανίδης).

ΠΟΡΕΙΑ ΚΑΙ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΠΑΠΙΣΜΟΥ

Ἀπό τή στιγμή πού τό πρωτόθρονο Πατριαρχεῖο τῆς Ρώμης ἀποκόπηκε ἀπό τό σῶμα τοῦ Χριστοῦ, στερήθηκε πλέον τή θεία χάρη, μέ συνέπεια τή σταδιακή ἀποσύνθεσή του. Καθώς σημειώνει χαρακτηριστικά ὁ ἅγιος Νεκτᾶριος Πενταπόλεως, «ἡ Δυτική Ἐκκλησία ἔχασε τήν πνευματική της ἐλευθερία, ἔχασε τόν στολισμό της, κλονίσθηκε ἀπό τά θεμέλιά της, στερήθηκε τόν πλοῦτο τῆς Χάριτος

του Ἁγίου Πνεύματος, τὴν παρουσία τοῦ Χριστοῦ. Τελικά κατάντησε ἓνα σῶμα βουβό, χωρίς πνεῦμα καὶ ψυχή». Γι' αὐτό στους ἐπόμενους αἰῶνες ἀκολουθεῖ ἕναν ἀλλοτριωτικό κατήφορο δίχως ἐλπίδα ἐπιστροφῆς, ὀδηγώντας τὸν ἄνθρωπο τῆς Δύσεως στὴν ἀπογοήτευση, τὸ ὑπαρξιακὸ κενὸ καὶ τὸ ἀδιέξοδο.

Α'. Λίγα μόλις χρόνια μετὰ τὸ Σχίσμα, τὸ 1075, ὁ πάπας Γρηγόριος Ζ' προβάλλει -στὶς περιφημες Παπικὲς Ὑπαγορεύσεις του- τὶς ἀξιώσεις τοῦ παπικοῦ θρόνου γιὰ τὴν ἀπόλυτη κυριαρχία τοῦ κόσμου:

«*Ἡ Ρωμαϊκὴ Ἐκκλησία ἰδρύθηκε ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Θεό. Ὁ πάπας εἶναι ὁ ἀπόλυτος κύριος τῆς παγκόσμιας Ἐκκλησίας. Διορίζει καὶ καθαιρεῖ ἐπισκόπους. Μόνο αὐτὸς μπορεῖ νὰ συγκαλέσει Οἰκουμενικὴ Σύνοδο. Οἱ ἀντιπρόσωποι του εἶναι ἀνώτεροι ἀπὸ τοὺς ἐπισκόπους. Μόνο αὐτὸς χρησιμοποιεῖ τὰ αὐτοκρατορικὰ διάσημα. Οἱ πρίγκιπες ὀφείλουν νὰ τοῦ φιλοῦν τὰ πόδια. Ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ καθαιρεῖ τοὺς αὐτοκράτορες. Χωρὶς τὴ δική του ἔγκριση κανένα βιβλίον δέν εἶναι ἔγκυρο. Οἱ ἀποφάσεις του δέν ἀκυρώνονται ἀπὸ κανέναν· αὐτὸς μόνος μπορεῖ νὰ ἀκυρώνει τὶς ἀποφάσεις ὄλων τῶν ἄλλων. Ὁ πάπας δέν μπορεῖ νὰ κριθεῖ ἀπὸ κανέναν. Ἡ ἀγιότητά του εἶναι ἐξασφαλισμένη χάρις ἀρετῆς τοῦ ἁγίου Πέτρου. Ἡ Ρωμαϊκὴ Ἐκκλησία δέν σφάλλει ποτέ, οὔτε καὶ πρόκειται ποτέ νὰ σφάλλει»².*

Μ' αὐτὲς τὶς θέσεις τοῦ πάπα Γρηγορίου Ζ' ἀρχίζουν οἱ σκληροὶ ἀγῶνες τῆς «Ἐκκλησίας» τῆς Ρώμης γιὰ τὴ θρησκευτική, πολιτική καὶ κοινωνικὴ ἐπιβολή της στους χριστιανικοὺς λαοὺς τῆς Δύσεως (ἀγῶνας περὶ περιβολῆς), πού διαρκοῦν 200 περίπου χρόνια. Τελικά, ὁ πάπας συγκεντρώνει στὰ χέρια του κάθε ἐξουσία -πνευματικὴ, πολιτική, νομοθετικὴ, δικαστικὴ. Εἶναι ἡ πρώτη ἐμφάνιση τοῦ ὀλοκληρωτισμοῦ στὴν Εὐρώπη.

Β'. Τὸ 1095 ὁ πάπας Οὐρβανὸς Β', μετὰ τὸ σύνθημα «*Τὸ θέλει ὁ Θεός*», ξεσήκωσε ὀλόκληρη τὴ δυτικὴ Χριστιανοσύνη σὲ ἱερό πόλεμο κατὰ τῶν Μουσουλμάνων πού κατεῖχαν

τούς Ἁγίους Τόπους. Πρόκειται γιά τίς *Σταυροφορίες*, τίς ὁποῖες ἡ Ἀνατολή ἔζησε ἐφιαλτικά ὡς βαρβαρικές ἐπιδρομές (βλ. παρακάτω, σελ. 25).

Γ. Τόν 12ο καί τόν 13ο αἰ. ἡ Λατινική «Ἐκκλησία» ἰδρύει στά μοναστήρια τῶν μεγάλων πόλεων εἰδικές σχολές, ὅπου διδάσκεται ἡ *σχολαστική θεολογία*. Οἱ σχολαστικοί θεολόγοι παραθεωροῦν τήν ἀποκαλυπτική καί ἐμπειρική πίστη τῆς Ἐκκλησίας, στηρίζονται στήν ἀριστοτελική φιλοσοφία καί προσπαθοῦν νά διερευνήσουν τά μυστήρια τοῦ Θεοῦ μέ τήν ἀνθρώπινη λογική καί τόν στοχασμό. Αὐτό ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τήν πίστη σ' ἕναν διαστρεβλωμένο, φανταστικό θεό, τόν ὁποῖο ὁ ἄνθρωπος τῆς Δύσεως καλεῖται νά προσεγγίσει μέ τίς νοητικές του ἱκανότητες. Ἔτσι, ἡ χριστιανική πίστη ἀπό βιωματική σχέση μέ τόν Θεό ξεπέφτει σ' ἕνα ἀφηρημένο μεταφυσικό ἰδεολόγημα, τό ὁποῖο ἡ «Ἐκκλησία»-κράτος ἀναλαμβάνει νά περιβάλει μέ τήν αὐθεντία της καί νά προστατεύσει ἢ καί νά ἐπιβάλλει μέ τήν ἐξουσία της. Τελικά, μέ τόν σχολαστικισμό, ἡ Δύση ἀπομακρύνεται ὀριστικά ἀπό τή γνησιότητα τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ βίου, καί στόν πολιτισμό της ὑπερισχρῶν ἡ νοησιαρχία, ὁ ὀρθολογισμός καί ὁ ἀτομοκεντρισμός. Ἔχει εὐστοχα ἐπισημανθεῖ ὅτι «*ὁ δυτικός Χριστιανισμός δέν εἶναι ἡ Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ Λόγου ἀλλά ἡ θρησκεία τοῦ ὀρθοῦ λόγου*» (π. Μιχαήλ Καρδαμάκης).

Δ. Τόν 13ο αἰ. διατυπώνεται ἀπό τούς σχολαστικούς θεολόγους τό ἀξίωμα ὅτι ἡ ἐκκλησιαστική ἡγεσία εἶναι ἀλάθητη. Τήν ἴδια ἐποχή (1233) ὁ πάπας Γρηγόριος Θ' ἰδρύει τόν θεσμό τῆς *Ἱερᾶς Ἐξετάσεως*, γιά τήν ὀργανωμένη καταδίωξη καί ἐξουδετέρωση ὄσων ἀμφισβητοῦν τήν παπική αὐθεντία. Ἕνας μηχανισμός τρόμου καί φρίκης ἀπλώνεται σταδιακά σ' ὅλη τήν Εὐρώπη. Ταυτόχρονα ἡ ἐξουσία τοῦ κλήρου ἐνισχύεται, ἐνῶ ὁ λαός παραγκωνίζεται καί βυθίζεται στήν ἀμάθεια (*κληρικαλισμός*).

Ε. Ἡ βαθιά ἐκκοσμίκευση τῆς Δυτικῆς «Ἐκκλησίας» κλόνισε τήν πίστη μυριάδων Χριστιανῶν καί δημιούργησε κύματα ἀντιδράσεων. Τό ἐμπόριο τοῦ πάπα μέ τά συγχω-

ροχάρτια έδωσε τήν άφορμή, τό 1517, νά ξεσπάσει σάν ήφαιστειο ή άπαίτηση γιά άλλαγή. 'Ο μοναχός Μαρτίνος Λούθηρος ήγήθηκε ένός πολυπληθοϋς κινήματος, τής Μεταρρυθμίσεως, πού άποσχίστηκε άπό τήν Παπική «Έκκλησία». Οί άποσχισθέντες όνομάστηκαν Διαμαρτυρόμενοι (Προτεστάντες). Σύντομα σχηματίστηκαν και άλλες παρόμοιες προτεσταντικές ομάδες. Μεταξύ Παπικών και Διαμαρτυρομένων δημιουργήθηκε άγεφύρωτο μίσος, μέ συγκρούσεις, πολέμους και έγκλήματα. Στή Γαλλία, τή φοβερή *Νύχτα του άγίου Βαρθολομαίου* (23 προς 24 Αυγούστου 1572), οί Παπικοί έσφαξαν χιλιάδες Προτεστάντες. Άποκορύφωμα τών θρησκευτικών πολέμων υπήρξε ο Τριακονταετής Πόλεμος (1618-1648), ο όποιος συντάραξε ολόκληρη τή Δυτική Εϋρώπη.

ΣΤ'. Στο πέραςμα τών αιώνων, οί λαοί τής Εϋρώπης έζησαν στό πρόσωπο του Παπισμού έναν Χριστιανισμό πού δέν έλευθερώνει τήν ανθρωπινή ύπαρξη αλλά τήν καταδυναστεύει. Γι' αυτό σύντομα όδηγήθηκαν στόν άγνωστικισμό και τήν άθειά. 'Η Αναγέννηση άρχικά (14ος-16ος αι.) και ο Διαφωτισμός άργότερα (18ος αι.) άπορρίπτουν τόν φράγκικο θεό, διατηροϋν όμως τόν ανθρωποκεντρικό προσανατολισμό του Παπισμού και διακηρύσσουν τήν αϋτοθεοποίηση του ανθρώπου. Τόν 19ο αι. άκούγεται πλέον καθαρά τό κήρυγμα του θανάτου του Θεού άπό τόν Νίτσε και τούς διαδόχους του: «*Ο Θεός πέθανε, ή πίστη στόν χριστιανικό Θεό δέν είναι πιά πιστευτή...*». Έχει σωστά έπισημανθεί άπό πολλούς ότι όλα τά σύγχρονα άθειστικά συστήματα τής Δύσεως -φιλοσοφικά, κοινωνικά, πολιτικά- είναι καρποί τής σχολαστικής μεταφυσικής και του παπικού ολοκληρωτισμού.

Ζ'. Τους δύο τελευταίους αιώνες ή Ρώμη, αντί νά διδαχθεί άπό τά λάθη του παρελθόντος, σκληραίνει περισσότερο τή στάση της.

'Η *Α' Βατικανή Σύνοδος* (1870) επιβάλλει ως άπαραβάθιτο δόγμα πίστεως τό πρωτείο έξουσίας και τό άλάθητο του πάπα. Πρόκειται γιά τήν τελειωτική πτώση τής Δυ-

τικῆς «Ἐκκλησίας». Ὁ Χριστός, ἡ μόνη ἀλάθητη Κεφαλή τῆς Ἐκκλησίας, ἐξορίζεται ἀπό τή γῆ, καί τή θέση Του καταλαμβάνει ὁ εἰδωλοποιημένος ποντίφηκας τῆς Ρώμης! Στή διαμαρτυρία καρδιναλίου γιά τήν ἀντιπαραδοσιακότητα τοῦ νέου δόγματος, ὁ πάπας Πίος Θ΄ ἀντιτάσσει τόν παροιμιώδη του λόγο: «*Ἡ παράδοση εἶμαι ἐγώ*!» Ἀπό τούς Λατίνους πού διαφωνοῦν μέ τή δογματοποίηση τοῦ παπικοῦ ἀπολυταρχισμοῦ, μιά σημαντική μερίδα ἀποσχίζεται καί δημιουργεῖ τήν «*Παλαιοκαθολική Ἐκκλησία*».

Ἡ Β΄ Βατικανή Σύνοδος (1962-1965), παρόλο πού ἐπαγγέλλεται τήν ἀνακαίνιση, διατηρεῖ τό ἀλάθητο τοῦ πάπα καί τό ἐπεκτείνει σέ ὅλες τίς ἀποφάσεις του. Ταυτόχρονα, ἡ ἴδια Σύνοδος καλεῖ τούς Χριστιανούς ὄλων τῶν δογμάτων σέ παγχριστιανική ἐνότητα μέ κέντρο, ὅμως, τή Ρώμη καί ἀρχηγό τόν πάπα (ρωμαιοκεντρικός/παπιοκεντρικός οἰκουμενισμός).

Η΄. Στά τέλη τοῦ 20οῦ αἰ. μιά πρωτόγνωρη ἀποδιοργανωτική κρίση ξεσπάει στούς κόλπους τῆς Παπικῆς «Ἐκκλησίας». «*Περιμέναμε μετά τή (Β΄ Βατικανή) Σύνοδο*», δήλωνε ὁ πάπας Παῦλος ΣΤ΄, «*νά ξημερώσει μιά μέρα ἡλιόλουστη γιά τήν Ἐκκλησία. Βρεθήκαμε, ὅμως, μέσα στή χειρότερη καταιγίδα*»³.

Ἐπιφανεῖς παπικοί θεολόγοι ἐκφράζουν ἀνοιχτά τήν ἀντίθεσή τους στό παπικό ἀλάθητο. Χιλιάδες κληρικοί, ἀνάμεσά τους καί στελέχη τοῦ Βατικανοῦ, ἐγκαταλείπουν τήν Ἱερωσύνη, πολλοί ἀπ' αὐτούς καί τήν πίστη. Οἱ μοναχικές καί ἱερατικές κλίσεις γνωρίζουν φοβερή μείωση. Στό Βέλγιο μόνο, κατά τό διάστημα 1995-2007, δέν χειροτονήθηκε οὔτε ἓνας ἱερέας!⁴ Σέ ἐκκλησιαστικές σχολές, ἀκόμα καί σέ παπικά μοναστήρια, γιά νά ξεπεραστοῦν τά ὑπαρξιακά ἀδιέξοδα πού δημιουργοῦν ὁ ἠθικισμός καί ἡ ὑποχρεωτική ἀγαμία τοῦ κλήρου, εἰσάγονται ὁ ὑπερβατικός διαλογισμός καί ἡ ψυχανάλυση.

Ἀλλά καί τό παπικό ποίμνιο ὀδηγεῖται ραγδαία στόν θρησκευτικό ἀποχρωματισμό καί γνωρίζει μιά τρομακτική ἠθική κρίση. Οἱ παπικοί ναοί πού κλείνουν ἢ ἐκποιοῦνται,

τό Ἰσλάμ καί οἱ ἀνατολικές θρησκείες πού κατακτοῦν ἔδαφος, ἢ παραθρησκεία καί ὁ σατανισμός πού αὐξάνουν τούς ὀπαδοὺς τους κ.ἄ.π. μαρτυροῦν τή δυσχερή θέση τῆς Λατινικῆς «Ἐκκλησίας».

Θ´. Τίς τελευταῖες δεκαετίες πληθαίνει ὁ ἀριθμὸς τῶν Δυτικῶν πού ἀναζητοῦν τή γνησιότητα τῆς χριστιανικῆς ζωῆς στήν Ὁρθοδοξία. Τό ἐνδιαφέρον γιά τήν πατερική θεολογία, τήν ὀρθόδοξη λειτουργική ζωή, τόν ἀνατολικό μοναχισμό κ.ἄ.π., ἀλλά καί οἱ μεταστροφές στήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, εἶναι γεγονότα σημαντικά. Ὡστόσο, οἱ ἐξουσιαστικοί μηχανισμοὶ τοῦ Βατικανοῦ, ἔχοντας πιά σκληρυνθεῖ, δέν φαίνονται πρόθυμοι νά ἀρνηθοῦν τό παρελθόν τους.

Τό 2005 ὁ φιλορθόδοξος καθηγητής Ἰωσήφ Ράτσιγκερ ἀνέβηκε στόν θρόνο τῆς Ρώμης ὡς πάπας Βενέδικτος ΙΣΤ´, ἀναπτέρωνοντας τίς ἐλπίδες ὅσων προσδοκοῦσαν τήν ἀνανέωση τῆς Δυτικῆς «Ἐκκλησίας». Σύντομα, ὅμως, οἱ σκληροπυρηνικές ἐνέργειες καί δηλώσεις τοῦ νέου πάπα φανέρωσαν τήν ἀποκοπή του ἀπό τόν βαθύτερο ἑαυτό του καί τήν ἀδυναμία του ν' ἀντιληφθεῖ τίς ἀπαιτήσεις τῶν καιρῶν. Δυστυχῶς, κάθε πάπας εἶναι ὑποχρεωμένος νά ἀκολουθεῖ τήν «ἀλάθητη» πορεία τῶν προκατόχων του καί νά συμμορφώνεται μέ τά θελήματα τῆς πανίσχυρης *Παπικῆς Αὐλῆς (Romano Curia)*, ἡ ὁποία ἐπίσης κατέχει καί ἐπιβάλλει τό δικό της «ἀλάθητο».

ΠΑΠΙΚΕΣ ΚΑΚΟΔΟΞΙΕΣ

1. Τό Φιλίόκβε. Σύμφωνα μέ τή θεία ἀποκάλυψη, ὁ Θεός διακρίνεται σέ Τρία Πρόσωπα, τά ὁποία εἶναι ὁμοούσια, ἰσότιμα καί ἰσοδύναμα μεταξύ τους. Ἔτσι δέν ὑπάρχουν τρεῖς Θεοὶ ἀλλά ἕνας. Κάθε Πρόσωπο, ὅμως, ἔχει ἕνα ξεχωριστό ἰδίωμα, τό ὁποῖο δηλώνει τόν διαφορετικό τρόπο ὑπάρξεώς Του: Ὁ Πατέρας εἶναι *ἀγέννητος* (εἶναι ἡ μοναδική ἀρχή καί πηγὴ τῆς Θεότητος)· ὁ Υἱός εἶναι *γεννητός* (γεννᾶται ἀπό τόν Πατέρα «πρὸ πάντων τῶν αἰώνων»)· καί τό Ἅγιο Πνεῦμα εἶναι *ἐκπορευτό* (οὔτε ἀγέννητο εἶναι

οὔτε γεννᾶται, ἀλλὰ ἐκπορεύεται ἀπό τόν Πατέρα «πρό πάντων τῶν αἰώνων»).

Τό Σύμβολο τῆς Πίστεως, πού καταρτίστηκε ἀπό τίς Α΄ καί Β΄ Οἰκουμενικές Συνόδους (325, 381), ὁμολογεῖ πίστη «εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, τὸ κύριον, τὸ ζωοποιόν, τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον», ἀκολουθώντας τά λόγια τοῦ Χριστοῦ: «Ὅταν ἔλθῃ ὁ Παράκλητος... τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ παρὰ τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεται...» (Ἰω. 15:26). Τό 431, ἡ Γ΄ Οἰκουμενική Σύνοδος ἀπαγόρευσε ρητὰ ὁποιαδήποτε προσθαφαίρεση στό ἱερό Σύμβολο.

Οἱ Φράγκοι, ὅμως, θέλοντας νά κατανοήσουν τήν οὐσία τοῦ Θεοῦ μέ τή λογική τους, παρερμήνευσαν τά λόγια τοῦ Χριστοῦ, περιφρόνησαν τίς Οἰκουμενικές Συνόδους καί πρόσθεσαν στό Σύμβολο, μετά τή φράση «...τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον...», τή λέξη Filioque (Φιλιόκβε = καί ἐκ τοῦ Υἱοῦ), πού σημαίνει ὅτι τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἐκπορεύεται καί ἀπό τόν Υἱό. Μέ τήν προσθήκη αὐτῆ δημιουργοῦνται ἄλυτα θεολογικά προβλήματα καί σοβαρές ἀλλοιώσεις στήν πίστη καί τή ζωή τῆς Ἐκκλησίας. Συγκεκριμένα:

- Εἰσάγονται στήν Ἁγία Τριάδα δύο ἀρχές. Δηλαδή, προκύπτουν δύο κύριοι Θεοί (Πατέρας καί Υἱός) καί ἓνας δευτερεύων (τό Ἅγιο Πνεῦμα). Ἐπέρχεται ἔτσι πλήρης διάλυση τοῦ Τριαδικοῦ δόγματος. Ὁ «Τριαδικός Θεός» τῶν Παπικῶν δέν εἶναι πλέον ὁ ἀληθινός Θεός ἀλλά ἓνας πλασματικός καί ἀνύπαρκτος θεός.

- Τό Ἅγιο Πνεῦμα ὑποτιμᾶται καί παραγκωνίζεται ἀπό τή ζωή τῆς Ἐκκλησίας καί τοῦ Χριστιανοῦ. Ἔτσι ἡ Ἐκκλησία στερεΐται τόν χαρισματικό-ἁγιοπνευματικό χαρακτήρα της, ἐπιδιώκει τήν κοινωνική ἐπιβολή καί τό κοσμικό κύρος, ὑπερτονίζει τήν ἐγκόσμια ὀργάνωση καί ἀποστολή της. Ὁ Χριστιανός, πάλι, δέν ἀποσκοπεῖ στήν ἐσωτερική του ἀνακαίνιση καί τή γνώση τοῦ Θεοῦ, πού πραγματοποιοῦνται μόνο μέ τό Ἅγιο Πνεῦμα, ἀλλά περιορίζεται στήν ἡθική του βελτίωση καί τήν ἐξωτερική μίμηση τοῦ Χριστοῦ.

- Ἡ ἐξάρτηση, τέλος, τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἀπό τόν

Υιό ἔδωσε τή δυνατότητα στή Ρώμη νά ὑποστηρίξει μέ κύρος ὅτι στόν κόσμο μόνο ὁ πάπας, ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ Χριστοῦ, ἔχει τή δυνατότητα νά διαθέτει τίς δωρεές πού χορηγεῖ τό Ἅγιο Πνεῦμα στήν Ἐκκλησία*.

2. Οἱ κτιστές ἐνέργειες στόν Θεό (κτιστή χάρη). Μία ἀπό τίς μεγαλύτερες πλάνες τοῦ Παπισμοῦ εἶναι τό ὅτι ταυτίζει τήν *ἄκτιστη οὐσία* τοῦ Θεοῦ μέ τίς *ἄκτιστες ἐνέργειές* Του. Καί, ἐπιπλέον, τό ὅτι ἀποδίδει στόν Θεό *κτιστές ἐνέργειες*. Κτιστές ἐνέργειες, ὅμως, ἔχουν μόνο τά κτίσματα. Ὁ ἄκτιστος Θεός ἔχει μόνο ἄκτιστες ἐνέργειες.

Στήν ὀρθόδοξη θεολογία γίνεται διάκριση τῆς ἄκτιστης οὐσίας τοῦ Θεοῦ ἀπό τίς ἄκτιστες ἐνέργειές Του. Μέ τήν οὐσία, βέβαια, τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία εἶναι ἐντελῶς ἀκατάληπτη καί ἀνέκφραστη, ὁ πιστός δέν μπορεῖ νά ἔρθει σέ κοινωνία. Ἐπικοινωνεῖ, ὅμως, μέ τίς θείες ἐνέργειές Του (θεία χάρη). Αὐτές, ὅπως καί ἡ θεία οὐσία, εἶναι ἄκτιστες καί ἀδημιούργητες. Εἶναι δηλαδή κάτι ἄλλο ἀπό τή θεία οὐσία, ἀλλά ὄχι κάτι ἄλλο ἀπό τή Θεότητα. Ὁ πιστός, μέ τή μετάνοια, τήν ἀσκησι, τήν προσευχή καί τή συμμετοχή του στά Μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας, κοινωνεῖ μέ τίς ἄκτιστες θείες ἐνέργειες, γίνεται *«θείας κοινωνός φύσεως»* (Β΄ Πέτρ. 1:4). Δηλαδή μέ τίς ἄκτιστες θείες ἐνέργειες καί κατά τό μέτρο τοῦ πνευματικοῦ του ἀγῶνα καθαρίζεται ἡ καρδιά του ἀπό τά πάθη, φωτίζεται ὁ νοῦς του καί ἀξιῶνεται νά «δεῖ», μέ τρόπο μυστικό καί ἀπόρρητο, τή θεία δόξα, τό ἄκτιστο Φῶς. Αὐτή εἶναι ἡ ἡσυχαστική παράδοση τῆς Ἐκκλησίας μας.

Οἱ Παπικοί, ἀντίθετα, δέν δέχονται ἄκτιστες ἐνέργειες στόν Θεό. Πιστεύουν ὅτι ὁ Θεός εἶναι οὐσία ἀπρόσιτη καί

* Κατά καιροῦς, σέ ὀρθόδοξες κυρίως χώρες, οἱ Παπικοί ἀπαγγέλλουν τό Πιστεύω χωρίς τό Filioque. Αὐτό γίνεται γιά λόγους προπαγανδιστικούς καί ὄχι ἐπειδή ἔπαψε τό Filioque νά ἀποτελεῖ γι' αὐτούς κορυφαῖο δόγμα πίστεως. Ἐξάλλου, ἡ ἀπάλειψη μιᾶς λέξεως ἀπό τό ἱερό Σύμβολο μένει χωρίς σημασία, ἂν δέν ἀπορριφθεῖ καί ἡ σχολαστική θεολογία, πού δημιούργησε τό Filioque καί ὄλες τίς ἄλλες παπικές κακοδοξίες.

δέν επικοινωνεί προσωπικά μέ τόν άνθρωπο. Ένεργεί στόν κόσμο όχι άμεσα αλλά μόνο έμμεσα, μέ κτιστές ένεργειες. Γι' αυτούς ή θεία χάρη είναι μέγεθος κτιστό, πού τό δημιουργεί ό Θεός γιά νά σώσει τόν άνθρωπο. Κτιστή είναι επίσης ή χάρη τών Μυστηρίων, όπως κτιστό ήταν καί τό θαβώρειο φώς τής Μεταμορφώσεως του Χριστού.

Ή διδασκαλία αυτή έχει ολέθριες συνέπειες στή ζωή του Χριστιανού. Γιατί, αν ή θεία χάρη είναι πράγματι κτιστή, ό άνθρωπος δέν μπορεί νά φτάσει στόν άγιασμό καί τή θέωση. Κι αυτό έπειδή, άπλούστατα, ένα κτίσμα -κτιστή ένεργεια (χάρη)- δέν είναι δυνατό νά λυτρώσει καί νά θεώσει άλλο κτίσμα -τόν άνθρωπο. Έτσι, οί Δυτικοί «δέν όμιλουν περί θεώσεως ως σκοποϋ τής ζωής του ανθρώπου, αλλά περί ήθικής τελειώσεως: ότι όφείλουμε νά γίνουμε καλύτεροι άνθρωποι, όχι όμως θεοί κατά χάριν. Κατά συνέπειαν ή Έκκλησία δέν ήμπορεί νά είναι κοινωνία θεώσεως, αλλά ίδρυμα παρέχον στους ανθρώπους τήν δικαίωσι κατά ένα νομικιστικό καί δικανικό τρόπο διά μέσου τής κτιστής χάριτος. Σέ τελική δηλαδή άνάλυσι, καταλύεται ή ίδια ή άλήθεια τής Έκκλησίας ως πραγματικό-της θεανθρωπίνης κοινωνίας»⁵.

Ή δυτική θεολογία, μέ τήν άρνησή της νά δεχθεί άκτιστες ένεργειες στόν Θεό, άποξενώθηκε από τήν πατερική θεολογία, μέ συνέπεια νά όδηγηθει καί σέ πολλές άλλες κακοδοξίες. Κι αυτό γιατί οί Πατέρες τής Έκκλησίας, όταν θεολογοϋσαν, έξέφραζαν μέ ανθρώπινα λόγια τήν έμπειρία πού είχαν άποκτήσει από τήν κοινωνία τους μέ τίς θεουργικές ένεργειες του Άγίου Πνεύματος (έμπειρία θεώσεως)· ή θεολογία τους, δηλαδή, είναι ή άποκάλυψη του ίδιου του Θεού. Οί Παπικοί, όμως, έπειδή δέν έχουν δυνατότητα κοινωνίας μέ τίς άκτιστες θείες ένεργειες, θεολογοϋν μέ βάση τόν ανθρώπινο στοχασμό· ή θεολογία τους, δηλαδή, είναι ένα ανθρώπινο μεταφυσικό ιδεολόγημα πού δέν έχει σχέση μέ τή θεία άλήθεια.

Ή βαθιά αλλοίωση πού επιφέρει στή ζωή τής Έκκλη-

σίας ή θεωρία για τήν κτιστή χάρη, άπασχόλησε έντονα τήν Όρθόδοξη Άνατολή σέ πέντε μεγάλες Συνόδους τής Κων/πόλεως (14ος αϊ.). Σ' αϋτές διατυπώθηκε ξεκάθαρα ή όρθόδοξη έμπειρία, μέ κορυφαίο όμολογητή τόν άρχιεπίσκοπο Θεσσαλονίκης άγιο Γρηγόριο τόν Παλαμαΰ.

3. Τό παπικό πρωτείο έξουσίας και τό άλάθητο. Έφόσον μέ τίς κακοδοξίες του Filioque και τής κτιστής χάριτος, τό Άγιο Πνεϋμα ύποβαθμίστηκε και όλόκληρη ή Τριαδική Θεότητα άπωθήθηκε στόν χώρο του έμπειρικά άπρόσιτου, τό κενό που δημιουργήθηκε έρχεται νά τό καλύψει ένας άνθρωπος, ό ποντίφηκας τής Ρώμης. Αϋτός άνακηρύσσεται άλάθητος και άπόλυτος κύριος τής παγκόσμιας Έκκλησίας.

Γιά νά μή νομιστεί ότι τό παπικό πρωτείο έξουσίας και τό άλάθητο άνήκουν πιά στό παρελθόν τής Δυτικής «Έκκλησίας», άναφέρουμε κάποιες πτυχές τής σύγχρονης πρακτικής του πάπα και παραθέτουμε άποσπάσματα άπό τό «Δογματικό Σύνταγμα περί Έκκλησίας»⁶ τής Β' Βατικανής Συνόδου (1965), που περιλαμβάνονται και στή σύγχρονη «Κατήχηση τής Καθολικής Έκκλησίας»⁷:

«Ό έπίσκοπος Ρώμης, μέ τό άξίωμα του ως αντιπρόσωπος του Χριστου και ως ποιμένας όλης τής Έκκλησίας, έχει πλήρη, υπέρτατη και παγκόσμια έξουσία μέσα στην Έκκλησία, τήν όποία μπορεί πάντοτε έλεύθερα νά άσκει».

«Δέν μπορεί νά ύπάρξει Οίκουμενική Σύνοδος, άν δέν επικυρωθει, ή τουλάχιστον άν δέν γίνει δεκτή, άπό τόν διάδοχο του Πέτρου».

«Τό άλάθητο, μέ τό όποίο ό θεϊος Λυτρωτής θέλησε έφοδιασμένη τήν Έκκλησία του, τό έχει ό έπίσκοπος Ρώμης... Γι' αϋτό και οι άποφάσεις του, πολύ όρθά, θεωρούνται άμετάκλητες άπό τόν δικό τους χαρακτήρα και όχι άπό τή συναίνεση τής Έκκλησίας... Γι' αϋτό δέν έχουν ανάγκη άπό τή επικύρωση των άλλων, ούτε επιδέχονται έκκλητο σέ άλλο όργανο κρίσης».

Μέ τόν άέρα τής άλάθητης έξουσίας, ό πάπας Παϋλος ΣΤ' άνακήρυξε, τό 1963, τή Β' Βατικανή Σύνοδο ως Οίκου-

μενική μέ τά ἐξῆς λόγια: «*Ἐγώ, λοιπόν, ὁ Πάπας, πού συγκεντρώνω στό πρόσωπό μου καί στό ἅγιο ἀξίωμα μου ὅλη τήν Ἐκκλησία, ἀνακηρύσσω τή Σύνοδο αὐτή ὡς Οἰκουμενική*». Καί υπέγραψε τίς ἀποφάσεις τῆς Συνόδου μέ τή φράση «*Ἐγώ ΠΑΥΛΟΣ, Ἐπίσκοπος τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας*». Ἄλλά καί ὁ ἐκάστοτε πάπας, θεωρώντας τόν ἑαυτό του ὑπερεπίσκοπο, δέν ὑπογράφει ὡς «*Ἐπίσκοπος Ρώμης*» ἀλλά ὡς «*Ἐπίσκοπος τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας*» (μόνο αὐτός!) ἢ ἀπλῶς μέ τό ὄνομά του, π.χ. «*Βενέδικτος ΙΣΤ΄*».

Ὅλοι οἱ ἐπίσκοποι τῆς Δυτικῆς «Ἐκκλησίας», σέ ὅποιο-δήποτε μέρος τῆς γῆς, δέν ἐκλέγονται ἀπό τή σύνοδο τῆς τοπικῆς τους «Ἐκκλησίας», ἀλλά διορίζονται ἀπό τόν πάπα καί λαμβάνουν ἀπό τά δικά του χέρια τό ὠμοφόριο, ὡς δεῖγμα τῆς ὑποταγῆς τους στήν παπική ἐξουσία.

Ὁ πάπας Ἰωάννης-Παῦλος Β΄ (†2005) ξεπέρασε σέ κινήτικότητα κάθε ἄλλον πολιτικό καί θρησκευτικό ἡγέτη, προκειμένου νά ἐπιβληθεῖ στή διαμορφούμενη Νέα Τάξη Πραγμάτων ὡς ὁ ἀδιαμφισβήτητος θρησκευτικός πλανητάρχης. Θυμίζουμε, μόνο, τήν «προέλασή» του στίς ὀρθόδοξες χῶρες (καί στήν Ἑλλάδα, δυστυχῶς), ἀλλά καί τίς ἐτήσιες Πανθρησκευτικές Συναντήσεις, τίς ὁποῖες εἶχε καθιερώσει ἀπό τό 1986 καί στίς ὁποῖες ἐμφανίζόταν ὡς τό ἐνοποιοῦ κέντρο ὅλων τῶν θρησκευτῶν.

Ὁ παποκεντρισμός τῆς Δυτικῆς «Ἐκκλησίας» τή διατηρεῖ, εἶναι ἀλήθεια, σέ μιᾶ ὀργανωτική ἐνότητα πέρα ἀπό ἐθνικά σύνορα καί τοπικές παραδόσεις, καί συνάμα τῆς δίνει τή βεβαιότητα μιᾶς παγκόσμιας δύναμης, πού μπορεί νά ἐπηρεάζει καί νά κατευθύνει πολλές κοινωνικές ὁμάδες σ' ὁλόκληρο τόν πλανήτη. Παράλληλα ἡ παπική αὐθεντία δίνει τό δικαίωμα στόν Ρωμαῖο ποντίφηκα νά ὀρίζει, ἀντικειμενικά καί ἀδιαμφισβήτητα, τήν ἀλήθεια τῆς Δυτικῆς «Ἐκκλησίας», στήν ὁποία οἱ λαοί ὀφείλουν τυφλή ὑποταγή. Αὐτά τά στοιχεῖα προσδίδουν στόν Παπισμό ἀπολυταρχικό χαρακτήρα. Δέν πρόκειται, λοιπόν, γιά μιᾶ ἀπλή νοθεῖα τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἥθους, ἀλλά γιά τήν οὐσιαστικό-

τερη και θλιβερότερη διαστροφή που γνώρισε ο Χριστιανισμός στην ιστορική του πορεία.

Τό παπικό πρωτείο εξουσίας και τό αλάθητο όχι μόνο στεροούνται κάθε θεολογικής ή ιστορικής νομιμότητας, αλλά και αντιβαίνουν στην άπλή λογική. Καταρχήν, δέν υπάρχει καμία ιστορική ένδειξη ότι ο άποστόλος Πέτρος υπήρξε πρώτος επίσκοπος της Ρώμης και ότι άσκούσε πάνω στους άλλους άποστόλους πρωτείο εξουσίας, τό οποίο κληροδότησε στους υποτιθέμενους διαδόχους του επισκόπους της Ρώμης. Γι' αυτό και στην πρώτη χιλιετία καμία Οικουμενική Σύνοδος δέν θέσπισε κάποιο ρωμαϊκό αλάθητο ή πρωτείο εξουσίας. Άπό τους άποστολικούς χρόνους ή Έκκλησία διατηρεί, ως χαρακτηριστικό στοιχείο του διοικητικού της συστήματος, τή συνοδικότητα. Οί επίσκοποι, οί όποιοι συμμετέχουν στις συνόδους, μεταφέρουν σ' αυτές τήν πίστη και τό βίωμα του εκκλησιαστικού πληρώματος που εκπροσωπούν. Η γνώμη και ή ψηφος όλων των επισκόπων έχουν τήν ίδια ισχύ και οί συνοδικές αποφάσεις λαμβάνονται μέ τόν φωτισμό του Άγίου Πνεύματος. Τό "Άγιο Πνεύμα, τελικά, συγκροτεί τήν Έκκλησία και Αυτό τήν οδηγεί «εις πᾶσαν τήν ἀλήθειαν» (Ίω. 16: 13). "Ετσι, τό αλάθητο δέν ανήκει σ' έναν άνθρωπο αλλά σέ όλόκληρο τό σώμα της Έκκλησίας και εκφράζεται μέ τίς αποφάσεις των Οικουμενικών Συνόδων, εφόσον αυτές γίνονται αποδεκτές από τήν εκκλησιαστική συνείδηση, δηλαδή από τόν λαό του Θεού.

Άντίθετα, στον Παπισμό οί σύνοδοι αποτελούν απλά συμβουλευτικά σώματα, ή συνείδηση του εκκλησιαστικού πληρώματος άγνοείται και ο πάπας τοποθετείται πάνω από τήν Έκκλησία. Άλλά πώς μπορεί νά θεωρείται αλάθητος ο πάπας, όταν ή ιστορία παρουσιάζει πολυάριθμους πάπες νά διαπράττουν τραγικά λάθη, άκόμη και σέ αίρέσεις νά πέφτουν, όπως ο πάπας Ίούλιος, που άφορίστηκε από τή Σύνοδο της Σαρδικής (347), ο Όνώριος, που άναθεματίστηκε από τήν ΣΤ' Οικουμενική Σύνοδο (691), ή ο Γρηγόριος Θ', που ίδρυσε τήν Ίερά Ήξέταση;

Μέ τό παπικό πρωτείο καί τό ἀλάθητο, ὡς κεντρικά δόγματα τῆς Δυτικῆς «Ἐκκλησίας», ἐπισφραγίζεται ὁ ἔντονος ἀνθρωποκεντρισμός της: Ἡ πίστη στόν Θεάνθρωπο ἀντικαθίσταται μέ τήν πίστη στόν ἄνθρωπο· στή γῆ δέν ὑπάρχει θέση γιά τόν Χριστό, ἀφοῦ Τόν ἀντικαθιστᾷ ὁ πάπας ὡς μοναδικός τοποτηρητής Του (Vicarius Christi). «*Τί τραγικός παραλογισμός!*», ἀναφωνεῖ ὁ σύγχρονος πατέρας τῆς Ἐκκλησίας π. Ἰουστίνος Πόποβιτς. «*Νά ὀρίζεται ἀναπληρωτής καί ἀντικαταστάτης γιά τόν πανταχοῦ παρόντα Κύριο καί Θεό!*» Καί συμπληρώνει: «*Τό δόγμα περί τοῦ ἀλαθήτου τοῦ πάπα-ἀνθρώπου εἶναι ἡ αἵρεσις τῶν αἰρέσεων, μία ἄνευ προηγουμένου ἀνταρσία κατὰ τοῦ Θεανθρώπου Χριστοῦ... Στήν ἱστορία τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ὑπάρχουν τρεῖς κυρίως πτώσεις: τοῦ Ἀδάμ, τοῦ Ἰούδα, τοῦ πάπα»⁸.*

4. Ὁ παποκαίσαρισμός. Πρόκειται γιά τήν ταύτιση ἐκκλησιαστικῆς καί κοσμικῆς ἐξουσίας σέ ἓνα πρόσωπο (θεοκρατία). Ὁ πάπας εἶναι ἀρχηγός τῆς Λατινικῆς «Ἐκκλησίας» καί συνάμα ἀρχηγός τοῦ κράτους τοῦ Βατικανοῦ. Ὁ παποκαίσαρισμός –ἐντελῶς ἀσυμβίβαστος μέ τό Εὐαγγέλιο, τούς ἱερούς Κανόνες καί τήν ἐκκλησιαστική παράδοση– ἀφαιρεῖ ἀπό τόν Παπισμό κάθε δικαίωμα νά ἐμφανίζεται ὡς Ἐκκλησία.

Τό πρῶτο παπικό κράτος ἰδρύθηκε, καθὼς εἶδαμε, τό 754. Τό σημερινό παπικό κράτος συνιστᾷ ἓνα ἀξιολύπητο μεσαιωνικό κατάλοιπο τῆς ἐποχῆς μας. Τά ὄριά του καθορίστηκαν τό 1929 ἀπό τόν δικτάτορα Μουσσολίνι καί τόν πάπα Πίο ΙΑ΄. Ὁ τελευταῖος, μάλιστα, διατύπωσε τήν ἄποψη ὅτι «*ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ Θεοῦ στή γῆ δέν μπορεί νά εἶναι ὑπήκοος ἐπίγειου κράτους*». (Ὁ Χριστός ἦταν ὑπήκοος ἐπίγειου κράτους· ὁ «ἀντιπρόσωπός» Του πάπας δέν μπορεί νά εἶναι!). Τό Βατικανό σήμερα, ὅπως καί κάθε κράτος, ἀσκεῖ διπλωματία, συνάπτει πολιτικές συμφωνίες μέ ἄλλα κράτη, διαθέτει πρωθυπουργό, ὑπουργούς, πρέσβεις, φρουρά, πρακτορεῖο εἰδήσεων καί κυρίως Τράπεζες, μέ τίς ὁποῖες ἐπηρεάζει τή διεθνή οἰκονομία,

συμμετέχοντας σέ μεγάλες εταιρείες καί επιχειρήσεις.

5. Ἡ ἱκανοποίηση τῆς θείας δικαιοσύνης. Ἀπό τόν 11ο αἰ. διατυπώθηκε ἡ ἄποψη, πού ἀργότερα ἔγινε θεμελιώδες δόγμα τοῦ Παπισμοῦ, ὅτι ὁ Θεός ἔστειλε τόν Υἱό Του στόν κόσμο νά σταυρωθεῖ, γιά νά ἱκανοποιηθεῖ ἡ θεία δικαιοσύνη ἀπό τήν προσβολή πού ὑπέστη ἐξαιτίας τῆς ἀνθρώπινης ἀμαρτίας. Μέ αὐτή τήν κακοδοξία τό πρόσωπο τοῦ Θεοῦ Πατέρα διαστρεβλώνεται καί ἡ χριστιανική ζωή διαποτιζέται ἀπό ἔντονο νομικιστικό πνεῦμα. Ὁ τέλειος καί πολυεὐσπλαχνος Θεός ἀποκτᾷ τά χαρακτηριστικά ἐμπαθοῦς ἀνθρώπου –προσβάλλεται, ὀργίζεται, ἀγανακτεῖ, ἐκδικεῖται– καί μεταβάλλεται σέ ἀμείλικτο δικαστή καί ἄγριο τιμωρό. Ἡ ἀμαρτία δέν θεωρεῖται ἀσθένεια τῆς ψυχῆς, ἀλλά ἀξιόποινη παρεκτροπή καί προσβολή τοῦ Θεοῦ. Ὁ ἀγώνας γιά τή σωτηρία δέν ἀποσκοπεῖ στή θεραπεία ἀπό τά πάθη, τή ζωοποίηση τοῦ ἀνθρώπου καί τήν ἔνωσή του μέ τόν Θεό, ἀλλά στήν ἐξιλέωση τοῦ Θεοῦ, τή νομική δικαίωση τοῦ ἀνθρώπου καί τήν ἀπαλλαγή του ἀπό τίς ἐνοχές μέ τίς καλές πράξεις, τά ἐπιτίμια, τά διάφορα τάματα κ.λπ. Τελικά, ἡ σχέση ἀγάπης Θεοῦ καί ἀνθρώπου μετατρέπεται σέ σχέση συναλλαγῆς. Πρόκειται, πράγματι, γιά ἀνατροπή τοῦ Εὐαγγελίου τῆς ἀγάπης καί ἐπιστροφή σέ πρωτόγονες μορφές θρησκευτικότητος.

Ἡ θεωρία γιά τήν ἱκανοποίηση τῆς θείας δικαιοσύνης νομιμοποίησε τή βία καί κατοχύρωσε θεολογικά τίς Σταυροφορίες, τήν Ἱερά Ἐξέταση, τούς θρησκευτικούς πολέμους: Ἡ ἐξολόθρευση τῶν ἐχθρῶν τῆς πίστεως ἱκανοποιεῖ τή θεία δικαιοσύνη καί ἐξαγνίζει καί τίς ψυχές τῶν θυμάτων!

Μέσα σ' αὐτό τό δικανικό κλίμα διατυπώθηκε καί τό ἀντιβιβλικό δόγμα γιά τό **καθαρήριο πῦρ**. Στό καθαρήριο πῦρ πηγαίνουν τάχα οἱ ψυχές τῶν ἀνθρώπων μετά τόν θάνατό τους, γιά νά βασανιστοῦν προσωρινά μέσα στή φωτιά καί νά καθαριστοῦν ἀπό τίς ποινές τῶν ἀμαρτιῶν τους. Γιά τή συντομότερη ἀπαλλαγή τους ἀπό τό καθαρήριο πῦρ, ἐπινοήθηκε ὁ θεσμός τῶν **λυσιοπίων** (ἀφέσε-

ων), ό όποίος βασίζεται στη δικανική θεωρία τών **άξιμο-σθιών**: 'Ο Χριστός, δηλαδή, καί οί άγιοι στην έπίγεια ζωή τους έπραξαν πλήθος καλά έργα, άξια άνταμοιβής. Έτσι δημιουργήθηκε ένας θησαυρός περίσσιων άξιμοσθιών. 'Ο πάπας, πού πιστεύει πώς μπορεί νά διαχειρίζεται τόν θησαυρό αυτό, άντλεί άπό τό πλεόνασμά του ένα μέρος για νά λύσει τίς ποινές τών άμαρτωλών. Τά λυσίποινα σέ παλαιότερες έποχές έδωσαν άφορμή καί σέ καταχρήσεις, χρησιμοποιήθηκαν δηλαδή για τήν άνομη συλλογή χρημάτων μέ τήν πώληση τών γνωστών «συγχωροχαρτιών». Έτσι, ή χάρη καί ή σωτηρία ύποτάχθηκαν στη λογική του χρέους καί τής έξαγοράς.

6. Μαριολατρία. Στην 'Ορθοδοξία μας ή Θεοτόκος τιμάται περισσότερο άπ' όλους τούς άγίους, γι' αυτό λέγεται καί Παν-αγία. Στόν Παπισμό, όμως, άπό μιά έσφαλμένη «ευσέβεια», τής άποδίδεται λατρεία· αλλά ή λατρεία άνήκει μόνο στόν Τριαδικό Θεό. Έτσι διατυπώθηκαν τά δόγματα α) τής άσπίλου συλλήψεως τής Θεοτόκου, σύμφωνα μέ τό όποίο ή Παναγία συνελήφθη χωρίς τό προπατορικό άμάρτημα, καί β) τής ένσωμάτου άναλήψεώς της, σύμφωνα μέ τό όποίο ή Παναγία άναλήφθηκε μέ τό σώμα καί τήν ψυχή στόν ούρανό, χωρίς νά γνωρίσει θάνατο καί ένταφιασμό (ένω ό Χριστός καί πέθανε καί ένταφιάσθηκε!). Μ' αυτές τίς κακοδοξίες ή Θεοτόκος άνυψώνεται ώς τήν Τριαδική Θεότητα, μέχρι σημείου νά γίνεται λόγος καί για 'Αγία Τετράδα!

7. Λειτουργικές καινοτομίες. Η έπικράτηση του όρθολογισμού στην Παπική «Έκκλησία» δέν άφησε άδικτη ούτε τή λειτουργική ζωή της. Αναφέρουμε έπιγραμματικά όρισμένες μόνο λειτουργικές καινοτομίες.

Τό Βάπτισμα άντικαθίσταται μέ ένα συμβολικό «ραντισμό». Τό Χρίσμα τελείται μόνο άπό τούς έπισκόπους, άρκετά χρόνια μετά τό Βάπτισμα. Στη Λειτουργία τους, για τόν άγιο Άρτο δέν χρησιμοποιούν ψωμί ζυμωμένο μέ προζύμι αλλά άζυμο (όστια). Η άγαμία είναι ύποχρεωτική για όλους τούς κληρικούς. Τό Ευχέλαιο τελείται μόνο στους

έτοιμοθανάτους. Οί εκκλησιαστικές έορτές εκκοσμικεύονται καί μεταβάλλονται σέ φαντασμαγορικές τελετές (*τῆς Καρδίας τοῦ Ἰησοῦ, τῆς Ἀγίας Δωρεᾶς κ. ἄ.*). Ἡ νηστεία οὐσιαστικά καταργεῖται, ἀφοῦ, μέ ἀπόφαση τῆς Β΄ Βατικανῆς Συνόδου, οἱ νηστήσιμες ἡμέρες περιορίζονται σημαντικά καί ὁ τρόπος τῆς νηστείας μένει ἀκαθόριστος, ἐνῶ παρέχεται *«ἡ δυνατότητα νά ἀντικατασταθεῖ ἐν ὄλῳ ἢ ἐν μέρει ὁ νόμος τῆς νηστείας καί τῆς ἐγκράτειας ἀπό ἄλλες πράξεις μετάνοιας, ὅπως εἶναι τά ἔργα ἀγάπης στόν πλησίον ἢ ἄλλες πράξεις εὐσέβειας»*⁹.

Η ΚΑΤΑΔΙΚΗ ΤΟΥ ΠΑΠΙΣΜΟΥ

Ἡ σύντομη ἀναφορά στίς λατινικές ἑτεροδοασκαλίες ὀδηγεῖ ἀβίαστα στό συμπέρασμα ὅτι ὁ Παπισμός δέν εἶναι μία ἀπλή αἵρεση τοῦ Χριστιανισμοῦ –ἀφοῦ ὡς αἵρεση χαρακτηρίζεται καί ἡ παραμικρή ἀπόκλιση ἀπό τήν ἀλήθεια τῆς Ἐκκλησίας–, ἀλλά εἶναι παναίρεση καί ἀναίρεση τοῦ ἴδιου τοῦ Χριστιανισμοῦ. Κι αὐτό γιατί, καθῶς ἐξηγεῖ ὁ π. Ἰουστίνος Πόποβιτς, οἱ διάφορες αἱρέσεις παραμόρφωσαν μερικά μόνο ἰδιώματα τοῦ Χριστοῦ, ἐνῶ ὁ Παπισμός ἀπομάκρυνε ὁλόκληρο τόν Χριστό καί στή θέση του τοποθέτησε τόν ἀλάθητο ἄνθρωπο¹⁰. *«Στήν περίπτωση τῶν καινοτομιῶν τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας δέν ἔχουμε ἀπλῶς μιᾶ καινούργια “αἵρεση” τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἀλλά ριζική ἀλλοτρίωση τοῦ ἴδιου τοῦ πυρήνα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀλήθειας. Καμιᾶ προγενέστερη αἵρεση δέν ἄλλαξε τόσο ριζικά τόν τρόπο τοῦ χριστιανικοῦ βίου, δέν δημιούργησε πολιτισμό μέ ἀντεστραμμένους τοὺς ὅρους τοῦ χριστιανικοῦ εὐαγγελίου»*¹¹.

Ἡ ἐκκλησιαστική συνείδηση γιά τήν αἵρετικότητα τοῦ Παπισμοῦ ἔχει καταγραφεῖ ἐπανειλημμένα σέ πληθώρα Συνοδικῶν ἀποφάνσεων¹². Ἔτσι, οἱ Γ΄ καί Δ΄ Οἰκουμενικές Σύνοδοι (431, 451) καταδικάζουν ὡς αἵρετικούς ὄσους διαστρέφουν τήν πίστη πού ἐκτίθεται στό ἱερό Σύμβολο· ἡ χαρακτηριζόμενη ὡς Ἡ΄ Οἰκουμενική Σύνοδος (Κωνσταντινούπολη, 879-880) καταδικάζει τήν αἵρεση τοῦ Filioque· ἡ

χαρακτηριζόμενη ως Θ' Οικουμενική Σύνοδος (Κωνσταντινούπολη, 1351) καταδικάζει τήν αίρεση για τήν κτιστή χάρη. Στους νεότερους χρόνους, οί αντιπαπικές Σύνοδοι πού συγκροτήθηκαν στήν Κωνσταντινούπολη (1722, 1727, 1755, 1838, 1848, 1895), έγραψαν μιά ένδοξη σελίδα στήν εκκλησιαστική μας ιστορία. Σ' αυτές, οί πατριάρχες τής 'Ανατολής και οί λοιποί όρθόδοξοι άρχιερείς, μέ ύψηλό αίσθημα ποιμαντικής ευθύνης και μέ κρυστάλλινη γλώσσα, στηλίτευσαν τόν Παπισμό για τίς παραποιήσεις τής χριστιανικής πίστεως.

Γιά τό ίδιο θέμα ύπάρχει ευρύτατη συμφωνία στά έργα τών άγιων Πατέρων (consensus Patrum). "Όλοι οί Πατέρες, δίχως καμιά έξαίρεση, από τόν άγιο Φώτιο τόν Μέγα και τόν άγιο Γρηγόριο τόν Παλαμά ως τόν άγιο Κοσμά τόν Αίτωλό, τόν άγιο Νικόδημο τόν Άγιορείτη και τόν άγιο Νεκτάριο Πενταπόλεως, καταδικάζουν τούς Παπικούς ως αίρετικούς. Σημειώνουμε μόνο τόν λόγο του άγιου Μάρκου του Ευγενικού: *«Τούς άποστραφήκαμε ως αίρετικούς και γι' αυτό χωριστήκαμε από αυτούς... είναι αίρετικοί, και ως αίρετικούς τούς άποκόψαμε».*

Είναι αυτονόητο ότι ό Παπισμός, ως παναίρεση, βρίσκεται έξω από τήν Έκκλησία του Χριστού, γι' αυτό και τά όνόματα τών Παπικών δέν έπιτρέπεται νά μνημονεύονται στίς θείες Λειτουργίες μας. *«Όσοι ανήκουν στήν Έκκλησία του Χριστού»*, λέει σχετικά ό άγιος Γρηγόριος ό Παλαμάς, *«έχουν τήν άληθινή πίστη· όσοι, όμως, δέν έχουν τήν άληθινή πίστη, ούτε στήν Έκκλησία του Χριστού ανήκουν».*

Ούτε, βέβαια, άποτελεί ό Παπισμός άλλη Έκκλησία, γιατί άπλούστατα ή Έκκλησία του Χριστού, καθώς όμολογούμε στό ιερό Σύμβολο, είναι *Μία* και μοναδική, όπως ένας και μοναδικός είναι ό Χριστός: *«Είς Κύριος, μία πίστις, έν βάπτισμα»* (Έφ. 4: 5). Έξω από τήν Έκκλησία δέν ύπάρχουν ιερείς και δέν τελοῦνται έγκυρα και άγιαστικά Μυστήρια. Καθώς αναφέρει ό άγιος Συμεών Θεσσαλονίκης, *«δέν ύπάρχει πουθενά σ' αυτούς (τούς Παπικούς) τό Άγιο Πνεῦμα, γι' αυτό και τά μυστήριά τους είναι άχαρίτωτα».*

Μέ σαφήνεια αναφέρει σχετικά ο Μέγας Βασίλειος στον Α΄ Κανόνα του, τον επικυρωμένο από την Πενθέκτη Οικουμενική Σύνοδο: «Όσοι χωρίστηκαν από την Έκκλησία, έχασαν τή χάρη του Ἁγίου Πνεύματος, τήν ὅποια εἶχαν. Γιατί, μέ τή διακοπή τῆς ἀποστολικῆς διαδοχῆς (ἐξαιτίας τοῦ χωρισμοῦ), σταμάτησε καί ἡ μετάδοση τῆς χάριτος... Αὐτοί λοιπόν, ἀφοῦ ἀποσχίστηκαν, (ἀπό κληρικοί) ἔγιναν λαϊκοί καί οὔτε ἐξουσία εἶχαν νά βαπτίζουν καί νά χειροτονοῦν, οὔτε πάλι μποροῦσαν νά μεταδίδουν σέ ἄλλους τή χάρη του Ἁγίου Πνεύματος, τήν ὅποια οἱ ἴδιοι εἶχαν στερηθεῖ». Γι' αὐτό καί σήμερα, ὅσοι παπικοί «ἱερεῖς» προσέρχονται στήν Ὁρθοδοξία καί ἐπιθυμοῦν νά διακονήσουν στό ἅγιο Θυσιαστήριο, χειροτονοῦνται.

ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΠΙΣΜΟΥ

Οἱ ἀλλοιώσεις τοῦ δόγματος ἐπέφεραν ἀλλοιώσεις, ὅπως ἦταν ἐπόμενο, καί στό ἦθος τῆς δυτικῆς Χριστιανοσύνης καί ὀδήγησαν τόν Παπισμό σέ πράξεις πού ἡ ἱστορία ἔχει χαρακτηρίσει ὡς ἐγκληματικές. Αὐτές δέν ἀποτελοῦν ἀπλῶς περιστατικές παρεκτροπές ἢ προσωπικά λάθη κάποιων ἐκπροσώπων του, ἀλλά ἀπορρέουν ἀπό τήν κρατική του δομή καί τήν αἰρετική του διδασκαλία. Ὅσο ἡ Δυτική «Ἐκκλησία» παραμένει κράτος, καί μάλιστα μέ κοινωνικοπολιτικές κυριαρχικές τάσεις, καί ὅσο ἐμμένει στό δόγμα γιά τήν ἱκανοποίηση τῆς θείας δικαιοσύνης, δέν θά πάψει νά ἐπαναλαμβάνει τό θλιβερό της παρελθόν.

Τήν πρώτη μαύρη σελίδα τοῦ Παπισμοῦ τήν ἔγραψαν οἱ **Σταυροφορίες**. Ἀπό τό 1095 μέχρι τό 1270, μέ πρόσχημα τήν ἀπελευθέρωση τῶν Ἁγίων Τόπων καί ἀνομολόγητο σκοπό τήν ὑποταγή τῆς χριστιανικῆς Ἀνατολῆς, ὁ παπικός θρόνος ὀργάνωσε, σέ συνεργασία μέ τούς δυτικούς ἡγεμόνες, ὀκτώ Σταυροφορίες. Σ' αὐτές συμμετεῖχαν ἀγροῖκοι καί φανατισμένοι «στρατιῶτες τοῦ Χριστοῦ», πού στό πέρασμά τους σκότωναν, βεβήλωναν, ρήμαζαν τά πάντα. Θυμίζουμε μόνο ὅτι τό 1099, ὅταν οἱ βαρβαρικές αὐτές ὀρδές κατέλαβαν τήν Ἱερουσαλήμ, κατέσφαξαν 70.000 Σα-

ρακηνούς καί ἔκαψαν τούς Ἑβραίους μέσα στή συναγωγή τους· ἐπίσης, ὅτι τό 1204 αἵματοκύλισαν τήν Κωνσταντινούπολη καί κατέστρεψαν μνημεῖα ἀνεκτίμητης πολιτιστικῆς ἀξίας, ζημιώνοντας ἀνεπανόρθωτα τόν παγκόσμιο πολιτισμό (βλ. παρακάτω, σελ. 28-29).

Τή δεύτερη μαύρη σελίδα τοῦ Παπισμοῦ τήν ἔγραψε ἡ **Ἱερά Ἐξέταση**, πού καλύπτει ἕνα ἀπό τά ἐφιαλτικότερα κεφάλαια τῆς παγκόσμιας ἱστορίας. Ὁδήγησε μυριάδες ἀνθρώπους στά βασανιστήρια καί τήν πυρά. Βύθισε ὀλόκληρα κράτη στή φρίκη καί τόν τρόμο. Ταύτισε τόν Χριστιανισμό στίς συνειδήσεις τῶν λαῶν μέ τήν ἀπανθρωπιά καί τήν ἀνελευθερία. Τέλος, *«ὑπῆρξε ὁ πρόδρομος τῶν τρομοκρατιῶν τῆς Γαλλικῆς (1789) καί τῆς Μπολσεβικικῆς (1917) Ἐπαναστάσεως καί τῶν ἐγκληματιῶν τοῦ Φασισμοῦ καί τοῦ Ναζισμοῦ»*¹³. Ἰδρύθηκε, ὅπως προαναφέραμε, τόν 13ο αἰ. γιά νά στηρίξει τήν παπική ἐξουσία στή Δύση. Θύματά της ὑπῆρξαν διάφοροι αἰρετικοί, ἄπιστοι, μάγοι, ἀλλόθρησκοι καί γενικά ἀμφισβητίες τοῦ παπικοῦ καθεστώτος ἢ ὑποθετικοί ἀντίπαλοί του. Οἱ ἱεροεξεταστές ἦταν κυρίως δομινικανοί μοναχοί καί εἶχαν τό δικαίωμα νά ὑποβάλλουν τούς ὑπόπτους σέ σκληρά βασανιστήρια, γιά νά νά τούς πειθαναγκάσουν στήν ὁμολογία τῆς ἐνοχῆς τους. Προβλέπονταν ποινές παροιμιώδεις γιά τήν ἀυστηρότητά τους: Δημόσια μαστίγωση, ισόβια δεσμά, δήμευση περιουσίας, θάνατος στή φωτιά. Διαβόητες ὑπῆρξαν οἱ πανηγυρικές δημόσιες τελετές καύσεως τῶν θυμάτων, τίς ὁποῖες ὀνόμαζαν *Ἔργο Πίστεως* καί στίς ὁποῖες συμμετεῖχαν καί κληρικοί.

Ἄλλο ἐγκλημα τοῦ Παπισμοῦ, καί μάλιστα τῶν τελευταίων δεκαετιῶν, ὑπῆρξε ἡ ἐνεργός συμμετοχή του στή **γενοκτονία τῶν Σέρβων**. Πρόκειται γιά τό Βαλκανικό Ὀλοκαύτωμα, τό ὁποῖο οἱ δυτικοί ιστοριογράφοι ἀκόμη μέχρι σήμερα σκόπιμα ἀποσιωποῦν.

Τό 1941 οἱ ναζιστικές καί φασιστικές δυνάμεις τῆς ἐποχῆς, ὑποστηριζόμενες ἀπό τόν πάπα Πίο ΙΒ΄, ἀποκόπτουν ἐδάφη τῆς Γιουγκοσλαβίας καί δημιουργοῦν τό Ἄνε-

ξάρτητο Κράτος τῆς Κροατίας, στό ὁποῖο ἐγκαθιστοῦν τό φιλοναζιστικό καθεστῶς τοῦ Ἄντε Πάβελιτς. Ὁ παπικός ἀρχιεπίσκοπος Ζάγκρεπ Ἀλόιζιγιε Στέπινατς καί ὁ Πάβελιτς ὀργανώνουν τήν ἐξολόθρευση τῶν ὀρθοδόξων Σέρβων καί τῶν ὀλιγάριθμων Ἑβραίων καί Τσιγγάνων τῆς χώρας, προκειμένου ἡ Κροατία νά καταστεί ἕνα ἀμιγές παπικό κράτος. Ἔτσι, φανατισμένες ὁμάδες ἐθνικιστῶν Κροατῶν (Οὐστάτσι), μέ τήν ἐνεργή συμμετοχή τοῦ παπικοῦ κλήρου, ἐπιδίδονται σέ μαζικές σφαγές καί ἐκτελέσεις, ἐγκλεισμούς σέ στρατόπεδα συγκεντρώσεως, ἐξορίες, καταστροφές ἱερῶν ναῶν, βίαιους ἐκλατινισμούς καί ἄλλες πολλές θηριωδίες. Μέσα σέ τέσσερα χρόνια (1941-1945), ἀπό τούς 2.300.000 ὀρθόδοξους Σέρβους θανατώθηκαν περισσότεροι ἀπό 1.500.000, ἐνῶ 250.000 προσηλυτίστηκαν μέ τή βία στόν Παπισμό. Οἱ ἑναπομείναντες Σέρβοι συνέχισαν νά ζοῦν σέ καθεστῶς βίας καί τρόμου¹⁴.

Τό 1998, ὁ πάπας Ἰωάννης Παῦλος Β΄ ἐπικύρωσε πανηγυρικά τά ἐγκλήματα αὐτά, ἀνακηρύσσοντας τόν ὑποκινητή τους, καρδιάλιο Ἄ. Στέπινατς, «ἄγιο» τῆς Δυτικῆς «Ἐκκλησίας»! Τήν ἴδια μάλιστα ἐποχή τό Βατικανό πρωτοστατοῦσε παρασκηνιακά στήν ἀποσταθεροποίηση τῶν Βαλκανίων, στόν διαμελισμό τῆς Γιουγκοσλαβίας, στά ἐγκλήματα τῆς «πολιτισμένης» Δύσεως σέ βάρος τῶν ὀρθοδόξων Σέρβων. Θυμίζουμε μόνο τό μήνυμα πού ἀπηύθυνε ὁ πάπας, τό 1992, σέ συγκέντρωση ξένων διπλωματῶν στό Βατικανό: «*Ἀφοπλίστε τούς Σέρβους ἢ ἐξοπλίστε τούς Μουσουλμάνους*»¹⁵!

Ἡ Ρώμη δέν φαίνεται νά ἔχει ἀλλάξει μέχρι σήμερα οὔτε μεθόδους οὔτε συμπεριφορά, παρ' ὅλες τίς εἰρηνόφιλες διεθνείς κινητοποιήσεις τῆς «Ἀγίας Ἐδρας» καί τά ὑποκριτικά «συγγνώμη» τοῦ Ρωμαίου ποντίφηκα.

Ὁ κατάλογος τῶν παλαιῶν καί σύγχρονων ἐγκλημάτων τοῦ Παπισμοῦ εἶναι μακρὺς. Εἶναι σκληρό νά τό πει κανεῖς, μά, ἂν ἀφαιρεθεῖ τό θρησκευτικό προσωπεῖο τοῦ Βατικανοῦ, ἀποκαλύπτεται μιά ἀδίστακτη ὀργάνωση. Ὁ ἀδυσώπητος λόγος τοῦ μεγάλου Φ. Ντοστογιέφσκι ἀπο-

δεικνύεται ὡς τίς μέρες μας πέρα γιά πέρα ἀληθινός: «Ὁ ρωμαϊκός καθολικισμός δέν εἶναι πιά Χριστιανισμός... Ὁ καθολικισμός εἶναι μιά πίστη μὴ χριστιανική... Ἡ Ρώμη ἀνακήρυξε ἕναν Χριστό πού ὑπέκυψε στόν τρίτο πειρασμό τοῦ σατανᾶ... διακήρυξε σ' ὅλον τόν κόσμο πῶς ὁ Χριστός δέν μπορεῖ νά βασιλέψει χωρὶς τήν ἐπίγεια βασιλεία... Ὁ πάπας ἄρπαξε γῆ, κάθησε σέ γήινο θρόνο καί πῆρε τό ξίφος στά χέρια του. Ἀπό τότε δέν ἔχει ἀλλάξει τίποτα, μονάχα πού στό ξίφος πρόσθεσαν καί τό ψεῦδος, τή ραδιουργία, τήν ἀπάτη, τόν φανατισμό, τήν πρόληψη, τό ἔγκλημα· παίξανε μέ τά πιά ἅγια, τά πιά δίκαια, τά πιά ἄγνά, τά πιά φλογερά αἰσθήματα τοῦ λαοῦ· ὅλα, ὅλα τά προδῶσανε, γιά νά κερδίσουν τήν ἀνάξια γήινη ἐξουσία. Δέν εἶναι, λοιπόν, ὅλα αὐτά διδασκαλία τοῦ Ἀντιχρίστου; Πῶς νά μὴ ξεφύτρωνε ἀπό 'κεῖ ὁ ἀθεϊσμός;».

ΠΑΠΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ

Ὅπως ἔχει ἀναφερθεῖ, ἡ διαφοροποίηση τῆς λατινικῆς Χριστιανοσύνης ἀπό τήν Ὁρθοδοξία συνδέθηκε ἐξαρχῆς μέ ἔντονο ἀνθελληνικό πνεῦμα (βλ. παραπάνω, σελ. 7). Ἦδη ἀπό τόν 9ο αἰ. κυκλοφοροῦνται στή Δύση διάφορα ἀνθελληνικά συγγράμματα μέ τόν κοινό τίτλο «Κατά τῶν πλανῶν τῶν Γραικῶν». Μετά τό ὀριστικό Σχίσμα, ὁ ἀνθελληνισμός ριζώνει στά σπλάχνα τῆς Παπικῆς «Ἐκκλησίας» καί διατηρεῖται ἀμείωτος, ὅσο ὁ Ἑλληνισμός μένει ἐνωμένος μέ τήν Ὁρθοδοξία. «Ἡ Ρώμη ποτέ δέν ὑπῆρξε φίλη τῶν Ἑλλήνων. Μά κι ἄν κάποτε ὑπῆρξε, ἡ φιλία δέν κράτησε γιά πολύ», σημειώνει τόν 16ο αἰ. ὁ λόγιος ἐπίσκοπος Κυθήρων Μάξιμος Μαργούνιος. Ἀλλά καί σήμερα ἰσχύει ἡ ἴδια διαπίστωση: «Τό Βατικανό παραμένει ἡ μεγαλύτερη ἀνθελληνική δύναμη καί προπαγάνδα στόν κόσμο» (καθηγ. π. Γεώργιος Μεταλληνός).

Μιά σύντομη ματιὰ στήν ἱστορία τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἀποδεικνύει τήν πικρὴ αὐτὴ ἀλήθεια:

● Στίς 13 Ἀπριλίου 1204, μέ τήν εὐλογία τοῦ πάπα Ἰννοκεντίου Γ', οἱ σταυροφόροι, ὅπως ἔχουμε ἀναφέρει, κατέ-

λαβαν τήν Κωνσταντινούπολη. Ἡ Βασιλεύουσα ἔζησε ἀνατριχιαστικές στιγμές θηριωδίας καί φρίκης: Σφαγές, βιασμούς, πυρπολήσεις, λεηλασίες, βεβηλώσεις ἱερῶν ναῶν κ.ἄ. Ἀπό τότε ἡ Πόλη δέν ξαναβρῆκε τήν παλιά της δύναμη καί μοιραία ὀδηγήθηκε στήν ἄλωσή της ἀπό τούς Τούρκους. Οἱ ἴδιοι οἱ δυτικοί ἱστορικοί ὁμολογοῦν ὅτι *«ἡ συμπεριφορά τῶν Χριστιανῶν κατακτητῶν τό 1204 ἦταν πολύ χειρότερη ἀπό ἐκείνη τῶν Τούρκων τό 1453. Οἱ δυτικοί κατακτητές μισοῦσαν περισσότερο τούς ἐν πίστει ἀδελφούς τους ἀπ' ὅσο οἱ Μουσουλμάνοι δύο αἰῶνες ἀργότερα»* (Ernle Bradford). Ἀκόμα καί *«οἱ Λατίνοι μοναχοί καί ἡγούμενοι ἔλαβαν μέρος στή λεηλασία»*¹⁶. Ὁ πάπας ἐξέφρασε τήν εὐχαρίστησή του γιά τό ὅτι *«ἡ Κωνσταντινούπολη ἐπανῆλθε στή μητέρα της, τήν Ἁγία Καθολική Ἐκκλησία»*¹⁷. Σέ ἱστορικά μαρτυρημένες ἐπιστολές του χαρακτήρισε τό γεγονός ὡς *«μεγαλόπρεπο θαῦμα»*¹⁸ καί ὑποστήριξε ὅτι *«οἱ Λατίνοι ὑπῆρξαν τό ὄργανο τῆς Θείας Προνοίας, πού τιμώρησε τούς Ἕλληνες γιά τήν ἄρνησή τους νά δεχθοῦν τήν ἡγεσία τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας»*¹⁹.

● Ἡ Φραγκοκρατία στήν Κωνσταντινούπολη κράτησε 57 χρόνια, ἐνῶ σέ ἄλλες περιοχές πολύ περισσότερο (στήν Κύπρο μέχρι τόν 16ο αἰ., στήν Κρήτη μέχρι τόν 17ο αἰ. καί στά Ἐπτάνησα μέχρι τόν 18ο αἰ.). Οἱ Ρωμηοί μέ τά δεινά πού ὑπέστησαν ὅλα αὐτά τά χρόνια (ἐγκατάσταση λατινικῆς Ἱεραρχίας καί διώξεις ὀρθοδόξων κληρικῶν, ἀρπαγή ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας, βίαιοι ἐκλατινισμοί κ.ἄ.π.), συνειδητοποίησαν ὅτι τό Γένος κινδύνευε περισσότερο ἀπό τούς Παπικούς παρά ἀπό τούς Ὄθωμανούς. Αὐτή ἡ ἀλήθεια περικλείεται στή γνωστή ρήση τῶν ἀνθενωτικῶν τοῦ 15ου αἰ., *«Εἶναι καλύτερα νά δεῖ κανεῖς καταμεσίς στήν Πόλη σαρίκι Τούρκου κατακτητῆ παρά φράγκικο πηλήκιο»*, καθῶς ἐπίσης καί στίς διδαχές τοῦ ἁγίου Κοσμᾶ τοῦ Αἰτωλοῦ, τόν 18ο αἰ.: *«Ὁ ἕνας ἀντίχριστος εἶναι ὁ πάπας· καί ὁ ἕτερος εἶναι αὐτός ὅπου εἶναι εἰς τό κεφάλι μας... Τόν πάπαν νά καταραῖσθε, διότι αὐτός θά εἶναι ἡ αἰτία»*.

● Ἀδιαμφισβήτητες μαρτυρίες καταδεικνύουν σήμερα ὅτι οἱ παπικοί κάτοικοι τῶν ἑλλαδικῶν περιοχῶν, κατευθυνόμενοι πάντοτε ἀπὸ τὴ Ρώμη, ἀκολούθησαν μιὰ ἀπόλυτα ἀρνητικὴ-ἀνθελληνικὴ στάση κατὰ τὴν ἐπανάσταση τοῦ 1821· «*Προτιμοῦσαν τὸν τουρκισμό ἀντὶ τοῦ ἑλληνισμοῦ*», σημειώνει ὁ ἱστορικός Ἰωάννης Φιλίμων. Ἀναφέρομε ἐνδεικτικὰ ἐπιστολὴ τοῦ Λατίνου ἐπισκόπου Τήνου, τῆς 8ης Μαΐου 1822, ὅπου γράφονται καὶ τὰ ἐξῆς ἀποκαλυπτικά: «*Μόλις ἄρχισε ἡ ἐπανάσταση αὐτοῦ τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους, ἐπέδιωσα μέ κάθε ἐπιμέλεια νὰ τηρήσω μιὰ τέλεια οὐδετερότητα τόσο ἐγὼ ὅσο καὶ πάντες οἱ καθολικοί, καὶ μέχρι τοῦ παρόντος κανένας καθολικός δέν ἔχει πιάσει ὄπλα ἐναντίον τοῦ κυριάρχου* (δηλ. τοῦ Σουλτάνου). Ἐπειδὴ ἀπὸ αὐτὴ τὴν αἰτία ἀπειλήθηκα μαζί μέ ὅλο τὸν κληρο, καὶ ὑπῆρξε μεγάλος κίνδυνος νὰ ἀρπαχθοῦν οἱ ἐκκλησίες μας, ἀμέσως ζήτησα τὴ βοήθεια καὶ τὴν προστασία τῆς Γαλλίας»²⁰.

● Ὅταν, τὸ 1919, οἱ Βρετανοὶ συζητοῦσαν τὴν ἀπόδοση τῆς Κων/πόλεως στὴν Ἑλλάδα, τὸ Βατικανὸ δὴλωνε ὅτι προτιμοῦσε «*νὰ βλέπει τὴν ἡμισέληνο πάνω στὴν Ἁγία-Σοφία παρά τὸν Ἑλληνικὸ Σταυρό!*» Καὶ κατὰ τὴ Μικρασιατικὴ Καταστροφὴ τοῦ 1922 ὁ πάπας ἔστειλε πρῶτος συγχαρητήριο τηλεγράφημα στὸν Κεμάλ Ἀτατούρκ²¹.

● Τὸ «Μακεδονικὸ Ζήτημα» εἶναι κατασκευάσμα τῆς παπικῆς προπαγάνδας ἀπὸ τὸ 1601. Καὶ ὅταν, τὸ 1986, κυφορεῖται τὸ ἀνεξάρτητο κράτος τῶν Σκοπίων, τὸ Βατικανὸ μεθοδεύει ἀπροκάλυπτα τὴν ἀνθελληνικὴ του πολιτικὴ: Ὁργανώνει ἔκθεση ὀρθοδόξων ἑλληνικῶν εἰκόνων, τίς ὁποῖες προβάλλει ὡς «μακεδονικὴ τέχνη», τυπώνει τίς παπικὲς ἐγκυκλίους καὶ στὴν ψευδεπίγραφη «μακεδονικὴ γλῶσσα», ἐνῶ στὴν ἴδια διάλεκτο ἀπαγγέλλει τίς εὐχές του ἀπὸ τὸν Ἅγιο Πέτρο καὶ ὁ πάπας. Τέλος, εἶναι γνωστὲς οἱ διασυνδέσεις τοῦ Βατικανοῦ μέ τὴ σχισματικὴ Ἐκκλησία τῶν Σκοπίων, τῆς ὁποίας τὴν ἔνταξη στὴν Οὐνία ἐπιδιώκει²².

ΕΝΩΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΕΣ

Παρόλο που η κατηφορική πορεία της αλλοτριωμένης δυτικής Χριστιανοσύνης δέν άφηνε κανένα περιθώριο συνεννόησης με την Όρθόδοξη Άνατολή, ή νοσταλγία της πρωτοχριστιανικής ένότητας δέν έλειψε ποτέ από τις ψυχές των πιστών. Άπό τον 11ο μέχρι και τον 15ο αϊ. πραγματοποιήθηκαν συνολικά δεκατρείς ένωτικές προσπάθειες, χωρίς όμως καμία απ' αυτές νά οδηγήσει στην ένότητα της πίστewς. Οί βασικότεροι λόγοι άποτυχίας τους ήσαν οί έξής:

1. Η έμμονή των Λατίνων στό παπικό πρωτείο έξουσίας. Αυτοί, πιστεύοντας ότι ό Ρωμαίος ποντίφηκας άποτελεί την πηγή της ένότητας και τό μόνο άλάθητο κριτήριο της πίστewς, έβλεπαν πάντοτε την ένότητα ως ύποταγή στόν πάπα. Άντίθετα, ή Όρθόδοξη Έκκλησία θεωρούσε ως μοναδική βάση της ένότητας την κοινή πίστη στόν Χριστό που είχαν πριν άπό τό Σχίσμα όλοι οί Χριστιανοί σέ Άνατολή και Δύση. Γι' αυτό και καλοϋσε τους Παπικούς νά έπιστρέψουν στην ένιαία χριστιανική παράδοση της άδιάρρηκτης Έκκλησίας των όκτώ πρώτων αϊώνων.

2. Η συνεχής χρήση άπό τους Παπικούς βίαιων και δόλιων μεθόδων για την καθυπόταξη των Όρθοδόξων (Σταυροφορίες, Ουνία, βίαιοι έκλατίνισμοί κ.ά.).

3. Η προβολή της ένότητας, και άπό τις δύο πλευρές, ως μέσου για την έπίτευξη κοινωνικοπολιτικών και άλλων έγκόσμιων σκοπών.

Σέ μία απ' αυτές τις ένωτικές προσπάθειες, τό 1274 (Σύνοδος Λυών), ό αυτοκράτορας Μιχαήλ Η΄ Παλαιολόγος άποδέχθηκε τις καινοτομίες της Ρώμης και υπέγραψε την «ένωση των Έκκλησιών», προκειμένου νά έξασφαλίσει την πολιτική ύποστήριξη του πάπα. Στην Κωνσταντινούπολη, όμως, ό λαός άντέδρασε μέ σφοδρότητα. Και οί Άγιορείτες μοναχοί άσκησαν άυστηρό έλεγχο στόν αυτοκράτορα και διέκοψαν κάθε έκκλησιαστική κοινωνία μέ τον λατινόφρονα πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Ιωάννη Βέκκο. Σύντομα έφτασαν στό Όρος αυτοκρατο-

ρικά στρατεύματα, για να επιβάλουν την ψευδένωση με τη βία. Άλλους από τους μοναχούς απαγχόνισαν, άλλους έσφαξαν, άλλους έπνιξαν στη θάλασσα, άλλους έκαψαν ζωντανούς. Με τη θυσία των όσιομαρτύρων Άγιορειτών Πατέρων και με την καθολική αντίδραση του πιστού λαού η ψευδένωση της Λυών σύντομα άκυρώθηκε στην πράξη.

Άλλη σημαντική ένωτική απόπειρα πραγματοποιήθηκε στη Σύνοδο Φερράρας-Φλωρεντίας (1438-1439)²³. Με τη Σύνοδο αυτή, οι Όρθόδοξοι άποσκοπούσαν στη βοήθεια της Δύσεως για την άναχαίτηση των τουρκικών όρδών, ενώ ό πάπας Εύγένιος Δ΄ απέβλεπε στην έδραίωση της θέσεως του έναντι της μεταρρυθμιστικής άντιπαπικής *Συνόδου της Βασιλείας* (1431-1449). Ύστερα από άλλεπάλληλες πιέσεις και έκβιασμούς, οι Όρθόδοξοι υπέγραψαν τον *Ένωτικό Όρο*, ό οποίος μέσα από άσαφείς φραστικές διατυπώσεις άναγνώριζε τό παπικό πρωτείο και νομιμοποιούσε τους λατινικούς νεωτερισμούς, επέτρεπε όμως στην κάθε πλευρά να ακολουθει έλεύθερα τά δικά της δόγματα και έθιμα. Τόν συμβιβασμό άρνήθηκε ό άγιος Μάρκος ό Εύγενικός, έπίσκοπος Έφέσου, ό οποίος με τό αυστηρά όρθόδοξο ήθος του και την ύψηλή θεολογική έπιχειρηματολογία του είχε επιβληθεί στη συνοδική συνείδηση. Γι αυτό και ό πάπας, όταν πληροφορήθηκε την άρνησή του να υπογράψει, όμολόγησε: «*Λοιπόν, δέν κάναμε τίποτα!*». Στην Άνατολή ή ένωση αυτή δέν επικράτησε, γιατί ό λαός άντέδρασε και οι μεταγενέστερες Σύνοδοι την άποδοκίμασαν. Όστόσο, στους αιώνες που άκολούθησαν, οι ένωτικές άποφάσεις της ψευδοσυνόδου προβλήθηκαν συστηματικά από τη λατινική προπαγάνδα για την προώθηση της Ουνίας.

ΟΥΝΙΑ

Ή Ουνία είναι ένα πανουόργο θρησκευτικοπολιτικό σχήμα, που έπινοήθηκε από τόν Παπισμό για την ύποταγή των Χριστιανών της Άνατολής στην παπική κυριαρχία.

Σύμφωνα μ' αυτό τό σχήμα, μέ απόσπαση πιστῶν ἀπό τούς κόλπους τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας, δημιουργοῦνται νέες «ἐκκλησιαστικές» κοινότητες, οἱ ὁποῖες διατηροῦν μέν ἐξωτερικά τόν ὀρθόδοξο ἐκκλησιαστικό τους ρυθμό (ἀμφίση κληρικῶν, λειτουργικό τυπικό, ἀρχιτεκτονική ναῶν, εἰκονογραφία κ.ἄ.), ἀναγνωρίζουν ὅμως τόν πάπα καί μνημονεύουν τό ὄνομά του στίς ἐκκλησιαστικές ἀκολουθίες. Ἔτσι προκύπτουν οἱ Οὐνίτες, οἱ ὁποῖοι στήν πραγματικότητα εἶναι Παπικοί -ἀφοῦ ἐμμέσως ἀποδέχονται ὅλα τά παπικά δόγματα-, φοροῦν ὅμως προσωπεῖο Ὁρθόδοξου, γιά νά ἐξαπατοῦν τούς ἀπλοῖκούς πιστούς καί νά τούς πείθουν ὅτι εἶναι δυνατή ἡ ἔνωση δίχως ἐγκατάλειψη τῆς Ὁρθοδοξίας.

Ἡ Οὐνία ὡς ἰδέα γεννήθηκε τόν 13ο αἰ., ἀλλά ἐπίσημα ἄρχισε νά δραστηριοποιεῖται τρεῖς αἰῶνες ἀργότερα. Γιά τή συστηματικότερη ἐνεργοποίησή της, τό 1622 ἐντάχθηκε στή διαβόητη *Προπαγάνδα τῆς Πίστεως (Propaganda Fidei)*, «τόν πρῶτο στήν ἀνθρώπινη Ἱστορία μηχανισμό ἰδεολογικῆς προπαγάνδας καί μεθοδικῆς “πλύσεως ἐγκεφάλου” τῶν μαζῶν»²⁴.

Ἡ ἐποπτεία καί προώθηση τῆς Οὐνίας ἀνατέθηκε στούς ἰησουίτες μοναχοῦς. Αὐτοί, πιστοί στό δόγμα τους «ὁ σκοπός ἀγιάζει τά μέσα», ἐργάζονταν μέ ἀνένδοτο πείσμα, ἀναπτύσσοντας μιά παροιμιώδη γιά τή δολιότητά της δράση: Ἐκμεταλλεύονταν τήν ἀνέχεια ἐμπερίστατων ὀρθόδοξων πληθυσμῶν καί ἀσκοῦσαν φιλανθρωπικό ἔργο, δημιουργοῦσαν ἀντιθέσεις καί φανατισμούς, προσεταιρίζονταν δυσαρεστημένους ἢ φιλόδοξους κληρικούς, ἐξαγόραζαν συνειδήσεις κ.ἄ. Ἀναφέρουμε δυό μόνο παραδείγματα τῶν οὐνικῶν μεθοδεύσεων:

α) Τό 1577 ἰδρύεται στή Ρώμη τό *Ἑλληνικό Κολλέγιο τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου* γιά τήν προσφορά ἀνώτερης παιδείας στά ὑπόδουλα Ἑλληνόπουλα. Οἱ ἀπόφοιτοι τοῦ Κολλεγίου δηλώνουν ὑποταγή στόν πάπα καί, στή συνέχεια, ἐργάζονται στήν τουρκοκρατούμενη Ἑλλάδα γιά τόν ἐξουιτισμό τῶν συμπατριωτῶν τους.

β) Τό 1596 (Σύνοδος τοῦ Μπρέστ), μέ τήν ἰσχυρή ἐπιρροή ἰησοιτιῶν μοναχῶν, ὁ βασιλιάς τῆς Πολωνίας ἐπιβάλλει μέ τή βία τήν Οὐνία στους ὀρθόδοξους Πολωνούς, Λιθουανούς καί Οὐκρανοούς. Ἐκατομμύρια Ὀρθοδόξων ἔγιναν τότε Οὐνίτες, ἐνῶ ὅσοι ἀρνήθηκαν ὑπέστησαν πρωτοφανεῖς διώξεις. Ἡ οὐνική Σύνοδος τοῦ Μπρέστ ἔγινε ἀπαρχή ἀπερίγραπτων δεινῶν γιά τούς Ὀρθοδόξους, πού συνεχίζονται μέχρι σήμερα σέ ἀρκετές περιοχές (Οὐκρανία, Τσεχοσλοβακία, Ρουμανία, Μέση Ἀνατολή κ. ἄ.)²⁵.

Ἡ Οὐνία προβλήθηκε ἀπό τόν Παπισμό ὡς μοντέλο ἐνώσεως τῶν Χριστιανῶν· οἱ ὀρθόδοξοι λαοί, ὅμως, πού γνώρισαν τό ἀληθινό της πρόσωπο, τήν ἀπέκρουσαν μέ βδελυγμία, ἐνῶ σύσσωμη ἡ Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία τήν ἀπέριψε γιά τούς ἐξῆς δύο λόγους:

α) Δέν δικαιολογεῖται ἐκκλησιολογικά ἡ ὕπαρξη τῶν Οὐνιτικῶν «Ἐκκλησιῶν», γιατί, ἐνῶ στήν πραγματικότητα ἀποτελοῦν ἕνα τμήμα τῆς Παπικῆς «Ἐκκλησίας», θέλουν νά ἐμφανίζονται ὡς ἐπιμέρους Ἀνατολικές Ἐκκλησίες.

β) Πρόκειται γιά ὕπουλη καί ἀνέντιμη προσηλυτιστική μέθοδο, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ ἕναν Δούρειο Ἴππο στά σπλάχνα τῆς Ὀρθοδοξίας μέ σκοπό τήν ἄλωσή της. Γι' αὐτό καί ἡ Πατριαρχική Ἐγκύκλιος τοῦ 1838 χαρακτηρίζει τήν Οὐνία «*μέθοδο ἀπόκρυφη καί ὄργανο καταχθόνιο*» καί τούς Οὐνίτες «*προβατόσχημους λύκους, δόλιους καί ἀπατεῶνες*».

Τό Βατικανό ἐπιμένει πεισματικά νά ἐνισχύει καί σήμερα τήν Οὐνία. Κι αὐτό γιατί ἡ Οὐνία ἀποδεικνύεται ὁ εὐκολότερος καί ἀποτελεσματικότερος τρόπος προσηλυτισμοῦ τῶν Ὀρθοδόξων. Ἐπίσης, παρέχει στόν Παπισμό μιά ψευδαίσθηση καθολικότητας, ἀφοῦ περιλαμβάνει στους κόλπους του Χριστιανούς, σέ Δύση καί Ἀνατολή, πού χρησιμοποιοῦν εἴτε τόν ὀρθόδοξο εἴτε τόν λατινικό ρυθμό. Ἐπιπλέον, διευκολύνει τή διεθνή πολιτική τοῦ Βατικανοῦ καί προωθεῖ τούς πολιτικοοικονομικούς του στόχους. Τέλος, οἱ Οὐνίτες, ἐπειδή κυριαρχοῦνται νομοτελειακά ἀπό τό σύνδρομο τοῦ γενιτσαρισμοῦ, μισοῦν θανάσιμα τούς

πρώην όμοπίστους τους καί άναδεικνύονται οί φανατικό-
τεροι ύποστηρικτές του παπικού θεσμοϋ. Καί αυτό, ιδιαί-
τερα σήμερα, τό έχει ανάγκη ό πάπας.

ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ– ΠΑΠΙΣΜΟΥ

Ό 20ός αιώνας ύπήρξε ό αιώνας τής Οίκουμνικής Κι-
νήσεως, τής όργανωμένης δηλαδή προσπάθειας γιά τήν
έπανάνωση όλων τών Χριστιανών τής οίκουμένης. Ό ένω-
τικός ένθουσιασμός πού καλλιέργησε ή Κίνηση αυτή καί
τό πανανθρώπινο αίτημα γιά καταλλαγή, ύστερα μάλι-
στα από τούς δύο Παγκοσμίους Πολέμους, όδήγησαν στην
έναρξη μιās νέας προσπάθειας γιά τήν έπαναπροσέγγιση
Άνατολῆς καί Δύσεως.

Ό σύγχρονος Διάλογος έξελίχθηκε σέ δύο φάσεις. Η
πρώτη φάση -*Διάλογος Άγάπης* (1965 καί έξῆς)- συνί-
σταται κυρίως στην καλλιέργεια καλών σχέσεων, μέ σκοπό
τήν έδραίωση κλίματος άμοιβαίας έμπιστοσύνης. Η δεύ-
τερη φάση -*Θεολογικός Διάλογος* ή *Διάλογος Άληθείας*
(1980 καί έξῆς)- συνίσταται στον διάλογο πού διεξάγεται,
παράλληλα μέ τόν Διάλογο τής Άγάπης, από τή Διεθνή
Μικτή Θεολογική Έπιτροπή, τήν όποία άπαρτίζουν θεο-
λόγοι, έκπρόσωποι τών Όρθοδόξων καί τών Λατίνων. Η
Μικτή Έπιτροπή έκπνεϊ θεολογικά κείμενα κοινῆς καταρ-
χῆν άποδοχῆς, τά όποία στή συνέχεια δέχονται κριτική ή
περαιτέρω έπεξεργασία από τίς κατά τόπους Όρθόδοξες
Έκκλησίες καί τό Βατικανό.

Η σύγχρονη αυτή ένωτική προσπάθεια μέχρι σήμερα
δέν έχει άποφέρει κανέναν ούσιαστικό καρπό. Γιατί ό Διά-
λογος τής Άγάπης κατόρθωσε νά βελτιώσει μόνο έπι-
φανειακά τό ψυχολογικό κλίμα μεταξύ τών δύο μερών, ένῶ
ό Θεολογικός Διάλογος δέν έλυσε καμία άπολύτως δια-
φορά.

Έξετάζοντας διεξοδικά τόν σύγχρονο Διάλογο, παρα-
τηροϋμε ότι συνυπάρχουν σ' αυτόν οί άναφερθέντες τρεις
βασικοί παράγοντες άποτυχίας όλων τών παλαιότερων
ένωτικῶν προσπαθειών. Συγκεκριμένα:

Τό παπικό πρωτείο έξουσίας. Τό Βατικανό, ὅπως προκύπτει καί ἀπό τίς ἀποφάσεις τῆς Β΄ Βατικανῆς Συνόδου, παραμένει καί σήμερα στερεά προσκολλημένο στά δόγματα τοῦ παπικοῦ πρωτείου καί ἀλαθῆτου, θεωρώντας τήν ἀποδοχή τους ὡς τόν ἀναγκαῖο ὄρο γιά τή χριστιανική ἐνότητα. Τό 1965, ἀμέσως μετά τήν ἔναρξη τοῦ Διαλόγου τῆς Ἀγάπης, ὁ πάπας Παῦλος ΣΤ΄, μέσα ἀπό μία ἐγκύκλιό του, ἔστειλε πρὸς ὅλες τίς κατευθύνσεις τό σαφές μήνυμά του: *«Ἀπατῶνται ὅσοι πιστεύουν ὅτι ἐμεῖς θά παραιτηθοῦμε ἀπό τά προνόμιά μας, τά ὁποῖα μᾶς δόθηκαν ἀπό τόν Θεό διαμέσου τοῦ ἀποστόλου Πέτρου»*²⁶. Ἀλλά καί ὄλοι οἱ ἄλλοι πάπες τῶν τελευταίων χρόνων δέν δίστασαν νά διακηρύξουν ἀπερίφραστα τό πρωτείο τους ἀκόμα καί μέσα στόν πάνσεπτο Πατριαρχικό Ναό, κάθε φορά πού ἐπισκέπτονταν τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο. Ὑψηλόβαθμο στέλεχος τοῦ Βατικανοῦ ἐξήγησε αὐτή τήν ὑπεροπτική ἐμμονή τῆς Ρώμης μέ τόν ἐξῆς ἐντυπωσιακό λόγο: *«Ἡ ἐγκατάλειψη τοῦ παπικοῦ πρωτείου ἰσοδυναμεῖ μέ ἄρνηση τοῦ Εὐαγγελίου»*²⁷!

Ἡ Οὐνία. Τό Βατικανό, δέσμιο τῆς μεσαιωνικῆς νοοτροπίας του, ἐξακολουθεῖ, ὅπως ἔχει ἀναφερθεῖ, νά στηρίζει προκλητικά τήν Οὐνία, ἐκδηλώνοντας μέ τή στάση του αὐτή τήν ἀμετάβλητη πρόθεσή του νά ὑποτάξει τήν Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία μέ τόν δόλο καί τήν ἀπάτη. Ἔτσι, μετά τήν πτώση τοῦ κομμουνισμοῦ (1989 καί ἐξῆς), εἰσέβαλε βίαια στίς παραδοσιακά ὀρθόδοξες χῶρες τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης καί, θεωρώντας τες ὡς τόπους ἱεραποστολῆς, ἐπιδόθηκε στήν ὀργάνωση οὐνιτικῶν κοινοτήτων. Χειροτονήθηκαν, λοιπόν, οὐνίτες ἐπίσκοποι σέ περιοχές ὅπου οἱ Οὐνίτες ἦταν ἐλάχιστοι ἢ ἐντελῶς ἀνύπαρκτοι καί ἀσκήθηκαν ἀφόρητες πιέσεις στους ἐμπερίστατους Ὀρθόδοξους γιά τήν προσχώρησή τους στήν Οὐνία (βίαιες καταλήψεις ὀρθόδοξων ναῶν, ἀρπαγή ἐκκλησιαστικῶν περιουσιῶν, διώξεις κληρικῶν, βιαιοπραγίες, συμπλοκές μέ τραυματισμούς καί ἀνθρώπινα θύματα κ.ἄ.). Καί παρ' ὅλους τούς κλυδωνισμούς τούς ὁποῖους ἔχει προκαλέσει στόν

Διάλογο ή αναβίωση τῆς Οὐνίας, ὁ σημερινός πάπας ἐξακολουθεῖ νά διακηρύσσει ὅτι «ὁ καλύτερος τρόπος γιά τήν ἐνόητα στήν Ἐκκλησία εἶναι αὐτός τῆς Οὐνίας»²⁸.

Ἡ ἐκκοσμίκευση. Πολιτικοί σχεδιασμοί καί ἐγκόσμιες σκοπιμότητες ὑπείσέρχονται στίς διεργασίες τοῦ σύγχρονου Διαλόγου καί ἀποδυναμώνουν τήν κρυστάλλινη φωνή τῆς ὀρθόδοξης θεολογίας. Στήν ὑπό διαμόρφωση Νέα Τάξη Πραγμάτων, οἱ ἰσχυροί τῆς γῆς στηρίζουν καί συχνά ἐπιβάλλουν ὅλους τούς διαχριστιανικούς καί διαθρησκευτικούς διαλόγους. Στόχος τους εἶναι ἡ παγκοσμιοποίηση καί στό θρησκευτικό ἐπίπεδο μέ τήν ἐπικράτηση τῆς Πανθρησκείας. Παράλληλα, τόσο ἡ Ρώμη ὅσο καί τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο φαίνεται νά προσεγγίζουν τόν Διάλογο μέ ἐκκοσμιευμένα κριτήρια. Τό Βατικανό γιά νά τονώσει τό κλονισμένο του κύρος στή Δύση καί νά ἐνισχύσει τόν διεθνή του ρόλο. Καί ἡ πρωτόθρονη Ἐκκλησία τῆς Κωνσταντινουπόλεως γιά νά θωρακίσει, καθῶς πιστεύει, τό Πατριαρχεῖο, τό ὁποῖο πλήττεται ἀπό τήν ἐξοντωτική τουρκική πολιτική.

Ἐκτός ἀπό τούς τρεῖς αὐτούς παράγοντες, πού προδιαγράφουν τήν ἀτυχή κατάληξη τοῦ Διαλόγου, δύο νέες παράμετροι κυριαρχοῦν στίς διμερεῖς ἐπαφές καί καθιστοῦν ὀρατό τόν κίνδυνο νά ὑπογραφεῖ μιᾶ ἀκόμη ψευδένωση μεταξύ Ὁρθοδοξίας καί Παπισμοῦ. Πρόκειται α) γιά τό βατικάνειο ἐνωτικό σχέδιο καί β) γιά τήν ἀλλοίωση τοῦ ὀρθοδόξου φρονήματος. Συγκεκριμένα:

α) Τό βατικάνειο ἐνωτικό σχέδιο. Γνωρίζοντας τό Βατικανό ὅτι οἱ ὀρθόδοξοι λαοί δέν πρόκειται νά θυσιάσουν στόν βωμό μιᾶς ψευδεπίγραφης ἐνώσεως τίς ἱερές παραδόσεις τους, ἔθεσε σέ ἐφαρμογή, ἀμέσως μετά τή Β΄ Βατικανή Σύνοδο, ἕνα ἐνωτικό σχέδιο οὐνιτικοῦ τύπου. Σύμφωνα μ' αὐτό, οἱ Ὁρθόδοξοι θά ἐνταχθοῦν στήν ἡγεμονία τῆς Ρώμης χωρίς νά ἐγκαταλείψουν τήν Ἐκκλησία τους ἢ τήν ἀποστολοπαράδοτη πίστη τους, παρά μόνο ἀναγνωρίζοντας ἕναν νέο τύπο παπικοῦ πρωτείου.

Τό νέο αυτό πρωτείο δέν θά διαφέρει ούσιαστικά από τό κλασικό παπικό πρωτείο έξουσίας, θά διατυπωθεῖ ὁμως, μέσω τοῦ Διαλόγου, μέ τέτοιο τρόπο, πού θά γίνει ἀποδεκτό ἀπό τούς Ὁρθοδόξους (π.χ. ὡς *πρωτείο διακονίας*). Πρόκειται γιά μιά καλοσχεδιασμένη σύγχρονη μορφή Οὐνίας. «*Τό πρωτείο θά τό διατυπώσουμε μέ τέτοιο τρόπο, ὥστε θά τό δεχθεῖτε*», δήλωνε μέ νόημα στέλεχος τοῦ Βατικανοῦ σέ ὀρθόδοξους θεολόγους, πρῖν ἀπό πολλά χρόνια²⁹. Καί ὁ πρόεδρος τοῦ Ποντιφικικοῦ Συμβουλίου γιά τήν ἐνότητα τῶν Χριστιανῶν καρδινάλιος Κάσπερ σημείωνε τό 2001: «*Εἴμαστε ἔτοιμοι νά ἀποδεχθοῦμε τήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία ὅπως εἶναι. Ἡ πλήρης κοινωνία μέ τό δυτικό μέρος τῆς Ἐκκλησίας δέν σημαίνει ὅποιαδήποτε ἀλλαγή γιά τόν ἀπλό Ὁρθόδοξο, οὔτε ἔχει τήν παραμικρή πρόθεση ὁ πάπας νά ἀναμειχθεῖ στά ἐσωτερικά τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας*»³⁰.

Τό Βατικανό, παράλληλα, γιά νά διαθέσει εὐμενῶς τούς Ὁρθοδόξους, δείχνει νά ἐγκαταλείπει τή σκληρή στάση τοῦ παρελθόντος καί ἐπιδίδεται σέ μιά ἐπίθεση ἀγάπης καί φιλίας:

- Καλλιιεργεῖ συστηματικά τίς καλές σχέσεις μέ ἀνταλλαγές ἐπισήμων ἐπισκέψεων, διοργανώσεις κοινῶν θεολογικῶν συνεδρίων, χορηγήσεις ὑποτροφιῶν, ἀποδόσεις ἱερῶν λειψάνων, οἰκονομικές ἐνισχύσεις κ.ἄ.

- Τό 1965 προχωρεῖ, ἀπό κοινοῦ μέ τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο, στήν ἄρση τῶν ἀναθεμάτων τοῦ 1054*.

- Ἀναγνωρίζει τούς Ὁρθοδόξους ὡς «*ἀδελφούς ἐν Κυρίῳ*», τούς ὁποίους «*ἡ Καθολική Ἐκκλησία περιβάλλει μετ' ἀδελφικοῦ σεβασμοῦ καί στοργῆς*»³¹.

- Στίς διμερεῖς ἐπαφές καθιερώνει γιά τίς Ὁρθόδοξες

* Γιά τούς Λατίνους ἡ ἄρση τῶν ἀναθεμάτων σήμαινε ἄρση τῆς ἀκοινωνήσιας. Γιά τήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, ὁμως, ἡ ἀτυχής αὐτή πράξη δέν ἔχει κανονική ἰσχό, γιατί πραγματοποιήθηκε χωρίς τήν προηγούμενη συνοδική ἐγκρίση τῶν ἐπιμέρους Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καί χωρίς νά ἔχουν ἀποκηρυχθεῖ οἱ παπικές κακοδοξίες, πού εἶχαν προκαλέσει τά ἀναθέματα.

Ἐκκλησίες τὴν ὀνομασία ἀδελφές Ἐκκλησίες*.

● Ἀναγνωρίζει τὰ Μυστήρια τῶν Ὁρθόδοξων καὶ παρακινεῖ τοὺς πιστοὺς του σέ συμπροσευχές καὶ μυστηριακὴ κοινωνία μὲ αὐτούς.

● Διακηρύσσει ὅτι δέν ὑπάρχουν οὐσιαστικές διαφορές μὲ τὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία. Οἱ παπικές κακοδοξίες παρουσιάζονται ὡς θεολογούμενα ζητήματα ἢ ὡς διαφορετικές ἀλλὰ νόμιμες ἐκφράσεις τῆς ἴδιας πίστεως, πού ἐμπλουτίζουν τὴ χριστιανικὴ παράδοση. Γι' αὐτό καὶ στά κοινὰ θεολογικά κείμενα τοῦ ἐπίσημου Διαλόγου οἱ παπικοὶ ἐκπρόσωποι ἀρνοῦνται ἐπίμονα νὰ ἀναφερθεῖ τό γεγονός τῶν δογματικῶν διαφορῶν³².

Μέ ὅλη αὐτὴ τὴ στρατηγικὴ του, τό Βατικανό ἐλπίζει ὅτι θὰ κάμψει τίς ὀρθόδοξες ἀντιστάσεις καὶ θὰ δημιουργήσῃ τό κατάλληλο κλίμα, ὥστε οἱ Ὁρθόδοξοι νὰ κοινωνοῦν χωρὶς ἐνδοιασμούς σέ παπικούς ναοὺς καὶ οἱ Παπικοὶ σέ ὀρθόδοξους ἀντίστοιχα. Ἔτσι, σύμφωνα μὲ τό βατικανεῖο σχέδιο, ἡ ἔνωση θὰ ἐπέλθῃ ἐκ τῶν πραγμάτων (de facto) μὲ παράκαμψη τῶν θεολογικῶν διαφορῶν.

Οἱ σύγχρονες ἐξελίξεις, ὅμως, ἀποκάλυψαν μὲ τρόπο ὀδυνηρό ὅτι οἱ διακηρύξεις ἀγάπης καὶ τὰ μειδιάματα τῆς Ρώμης δέν ἐκφράζουν τίς ἀγαθές προθέσεις της, ἀλλὰ ἀποτελοῦν διπλωματικὸ ἐλιγμό γιὰ τὴν ἐξαπάτηση τῶν Ὁρθόδοξων. Ἡ φανατισμένη ἀναβίωση τῆς Οὐνίας στὴν Ἀνατολικὴ Εὐρώπη καὶ ἡ ἀπροκάλυπτη ἀνάμειξη τοῦ Βατικανοῦ στὴν ἐξόντωση τῶν ὀρθόδοξων Σέρβων ἀφαίρεσαν τό εἰρηνόφιλο προσωπεῖο τῆς «Ἁγίας Ἐδρας» καὶ φανέρωσαν τό πραγματικὸ της πρόσωπο: Τὴν ἀθεράπευτη

* Ὅστόσο, τό Βατικανό, σέ ἐπίσημα κείμενα πού ἀπευθύνει κατὰ καιροὺς στοὺς δικούς του πιστοὺς, χρησιμοποιεῖ διαφορετικὴ γλώσσα καὶ διακηρύσσει ὅτι: «Ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία εἶναι ἡ μόνη Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ πού ἰδρύθηκε στὸν κόσμον», «δέν εἶναι ἀδελφὴ ἀλλὰ μητέρα ὅλων τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν», «οἱ Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες εἶναι πραγματικές Ἐκκλησίες, ἀλλὰ πάσχουν ἀπὸ ἓνα ἔλλειμμα, γιατί δέν ἀναγνωρίζουν ὡς ὀρατὴ κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας τὸν Ἐπίσκοπον τῆς Ρώμης» (βλ. ἐνδεικτικὰ ἐφημ. Καθολικὴ, Ἀθήνα 24-7-2007, σ. 1).

πονηρία της και τήν ἔμμονη τάση της γιά ἐκκλησιαστική κυριαρχία καί κοινωνικοπολιτικό ἐπεκτατισμό. Ἡ καταλλαγή, ἡ ἀμοιβαία ἐμπιστοσύνη καί ὁ ἀδελφικός σεβασμός –πολυδιαφημιζόμενοι καρποί τοῦ Διαλόγου τῆς Ἀγάπης– ἀποδείχθηκαν, δυστυχῶς, ἕνα μεγάλο ψέμα. Ὁ Διάλογος ὄχι μόνο δέν ἄλλαξε τό Βατικανό, ἀλλά λειτουργεῖ ὑπέρ τῶν συμφερόντων του.

β) Ἡ ἀλλοίωση τοῦ ὀρθόδοξου φρονήματος. Ἀπό τίς ἀρχές τοῦ 20οῦ αἰ. στόν χώρο τῆς Ὁρθοδοξίας παρατηρεῖται μιά σταδιακή ἀπομάκρυνση ἀπό τή δογματική ἀκρίβεια τῶν ἀγίων Πατέρων καί τή μακραίωνη παραδοσιακή στάση ἔναντι τῶν αἰρετικῶν. Κάποιοι ὀρθόδοξοι ἐκκλησιαστικοί ἡγέτες καί θεολόγοι, σπουδαγμένοι συνήθως σέ ἑτερόδοξες Θεολογικές Σχολές καί ἐπηρεασμένοι ἀπό τό συγκρητιστικό πνεῦμα τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως, παρακάμπτουν τίς παπικές κακοδοξίες καί ἀντιμετωπίζουν τόν Παπισμό ὡς κανονική Ἐκκλησία, ἡ ὁποία τάχα συναποτελεῖ μέ τήν Ὁρθόδοξη τή Μία Ἐκκλησία πού ἴδρυσε ὁ Χριστός. Πρόκειται γιά μιά πρωτόγνωρη διάθρωση τῆς ὀρθόδοξης αὐτοσυνειδησίας, πού ἐμφανίστηκε μέ τήν ἔναρξη τοῦ σύγχρονου Διαλόγου καί ἐξαπλώθηκε στή συνέχεια μέ ταχύ ρυθμό. Ἀναφέρουμε ἐνδεικτικά:

● Ὁ οἰκουμενικός πατριάρχης Ἀθιναγόρας (†1972), ὁ ὁποῖος ἔθεσε τίς βάσεις τοῦ σύγχρονου Διαλόγου, ὑποστήριζε ὅτι «δέν θεωρεῖται ἀναγκαῖα ἡ ἐκ τῶν προτέρων δογματική ἐνόησις τῶν ἐπί μέρους Ἐκκλησιῶν. Εἶναι δυνατόν νά ἐνωθοῦν αἱ Ἐκκλησίαι κρατοῦσαι ὅ,τι ἔχει ἐκάστη ὡς πίστιν καί δόγμα, καί οὕτως ἠνωμέναι νά ἀναθέσουν εἰς τήν θεολογίαν νά ἐπιλύσῃ καί νά ἐναρμονίσῃ ἐν καιρῶ τάς δογματικές αὐτῶν διαφοράς»³³. Ὑποβαθμίζοντας, λοιπόν, ὁ πατριάρχης τά δόγματα καί ἔχοντας μιά συναισθηματική ἀντίληψη «ἀγάπης», προχώρησε σέ ἀντικανονικές ἐνέργειες: Συμπροσευχόταν μέ τόν πάπα, μνημόνευε τό ὄνομά του στή Λειτουργία, μετέδιδε τή θεία Κοινωνία σέ Παπικούς. Τελικά ἡ ἐνωτική του πολιτική, ἐπειδή εἶχε προϋποθέσεις καθαρά ἀνθρωποκεντρικές καί ὄχι θεολογικές ἢ

σωτηριολογικές, δέν προώθησε τήν ένότητα, αλλά ύπονόμεισε τήν ἀλήθεια τῆς Ἐκκλησίας. Ἐπιπλέον, ἡ πατερική μας παράδοση θεμελιώνει τήν ένότητα μόνο στήν κοινή πίστη: «Ὅταν ὅλοι ἔχουμε τήν ἴδια πίστη, τότε ὑπάρχει ένότητα» (ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος). Καί ἀπαιτεῖ νά θυσιάζεται ἡ ἀνθρώπινη φιλία, ὅταν ἐξαιτίας τῆς ὑπάρχει κίνδυνος νά χάσουμε τήν ὀρθή πίστη: «Εἶναι προτιμότερη ἡ διαμάχη πού γίνεται γιά κάτι ἐπαινετό (ὅπως εἶναι ἡ πίστη), παρά ἡ εἰρήνη πού μᾶς χωρίζει ἀπό τόν Θεό» (ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος). Ὅσο γιά τή θεία Εὐχαριστία, αὐτή ποτέ δέν θεωρήθηκε μέσο γιά τήν ἐπίτευξη ένότητας, ἀλλά πάντοτε ἀκολουθεῖ τήν ένότητα τῆς πίστεως ὡς ἐπιστέγασμά της.

● Οἱ συμπροσευχές τῶν Ὁρθοδόξων μέ τούς Παπικούς εἶναι σήμερα μιᾶ συνηθισμένη πρακτική στά πλαίσια τῶν διμερῶν συναντήσεων. Οἱ ἱεροί Κανόνες τῆς Ἐκκλησίας, ὅμως, ἀπαγορεύουν αὐστηρά, μέ ποινές καθαιρέσεως καί ἀφορισμοῦ, τίς συμπροσευχές μέ τούς αἰρετικούς. Καί τοῦτο, γιατί, καθὼς ἐξηγεῖ ὁ ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης, οἱ συμπροσευχές φανερώνουν ὅτι οἱ Ὁρθόδοξοι ἀποδέχονται τήν αἰρετική πίστη καί εἶναι ἀπρόθυμοι νά ἐλευθερώσουν τούς αἰρετικούς ἀπό τήν κακοδοξία τους.

Δυστυχῶς, οἱ ἀπλές συμπροσευχές τῶν Διαλόγων μεταλλάχθηκαν μέ τόν καιρό σέ λειτουργικές συμπροσευχές. Ἀναφέρουμε εἰδικότερα τήν ἐτήσια ἀμοιβαία συμμετοχή Ὁρθοδόξων καί Παπικῶν στίς θρονικές ἐορτές Ρώμης καί Κωνσταντινουπόλεως ἀντίστοιχα, γιατί αὐτή, ὅπως ἐπίσημα ἔχει ὁμολογηθεῖ, «δέν εἶναι τῆς κατά κόσμον ἐθιμοτυπικῆς τάξεως· εἶναι συνεορτασμός ἐκκλησιαστικός»³⁴. Σ' αὐτούς τούς συνεορτασμούς καθιερώνονται συγκεκριμένες λειτουργικές πράξεις, πού δίνουν τήν ψευδή ἐντύπωση ένότητας καί δημιουργοῦν σύγχυση καί σκανδαλισμό στίς ἀπλές ψυχές.

Γιά παράδειγμα, τό 2006 ὁ πάπας ἔγινε δεκτός στό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο μέ ἐκκλησιαστικές τιμές, ὡς ὀρθόδοξος πρωθιεράρχης, καί συμμετέσχε στή θεία Λει-

τουργία φορώντας ώμοφόριο, άπαγγέλλοντας τό «Πάτερ ήμῶν...», ανταλλάσσοντας άσπασμό μέ τόν πατριάρχη στό «Άγαπήσωμεν άλλήλους...», εύλογώντας τό όρθόδοξο έκκλησίασμα. Αύτες οί πράξεις, όμως, είναι πρωτοφανείς στήν άποστολική, πατερική καί συνοδική μας παράδοση. Μέ τέτοιου είδους λειτουργικούς συγχρωτισμούς τό Βατικανό άναγνωρίζεται στήν πράξη, άπό κορυφαίους έκπροσώπου τής Όρθοδοξίας, ώς κανονική Έκκλησία καί ό αίρεσιάρχης πάπας ώς κανονικός έπίσκοπος Ρώμης, άποκαλούμενος μάλιστα άπ' αυτούς ώς «ό πρώτος τής άνά τόν κόσμον Χριστιανωσύνης έπίσκοπος»³⁵. Η Όρθοδοξία, δηλαδή, φαίνεται νά παραιτείται άπό τήν άλήθεια της καί νά ταυτίζεται μέ τήν αίρεση!

• Όρθόδοξοι εκκλησιαστικοί ήγέτες ύποστηρίζουν ένθερμα τή θολή θεωρία τῶν άδελφῶν Έκκλησιῶν. Σύμφωνα νά μ' αυτήν ή Λατινική «Έκκλησία», παρ' όλες τίς αίρέσεις της, είναι πλήρης καί άληθινή Έκκλησία, μέ κανονική Έρωσύνη καί έγκυρα Μυστήρια, γι' αυτό καί θεωρείται άδελφή τής Όρθόδοξης Έκκλησίας. Οί τολμηρές αυτές άπόψεις διατυπώθηκαν τό 1993 στό κοινό Κείμενο πού ύπέγραψαν Όρθόδοξοι καί Παπικοί στή Ζ' Συνέλευση τής Μικτής Έπιτροπής τοῦ έπίσημου Διαλόγου (Μπαλαμάντ Λιβάνου). Λίγο άργότερα, τό 1995, ό οικουμενικός πατριάρχης καί ό πάπας, σέ Κοινό Άνακοινωθέν, παραπέμπουν στό Κείμενο τοῦ Μπαλαμάντ καί άναφέρουν: «Έξορκίζομεν τοὺς πιστούς μας, Καθολικούς καί Όρθοδόξους, νά ενισχύσουν τό πνεῦμα άδελφωσύνης, τό όποίον προέρχεται έκ τοῦ μοναδικοῦ Βαπτίσματος καί τής συμμετοχῆς εἰς τήν μυστηριακήν ζωήν»³⁶.

Σύμφωνα μέ τήν όρθόδοξη εκκλησιολογία, όμως, «όσοι δέν άναγεννήθηκαν άπό τή θεία χάρη, πού ενεργεί μόνο στή Μία, Καθολική καί Άποστολική Έκκλησία, δέν συγκροτοῦν καμιά Έκκλησία, οὔτε όρατή οὔτε άόρατη» (άγιος Νεκτάριος Πενταπόλεως). Οί Έκκλησίες Άνατολῆς καί Δύσεως ήταν άδελφές Έκκλησίες πρίν άπό τό Σχίσμα, όταν είχαν τήν ίδια πίστη. Μετά τό Σχίσμα, αυτή ή άδελ-

φρόνητα διασπάσθηκε. Παπικοί καί Ὁρθόδοξοι ἐξακολουθοῦν, ἀσφαλῶς, νά εἶναι ἀδελφοί ὡς ἔμψυχα δημιουργήματα τοῦ ἴδιου Θεοῦ, ὄχι ὅμως καί ἀδελφοί «ἐν τῇ πίστει». Μετά τό Σχίσμα, ἀδελφές Ἐκκλησίες εἶναι μεταξύ τους μόνο οἱ ἐπιμέρους Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες. Γι' αὐτό «ἡ ἀναγνώριση χωρισμένων ἐκκλησιαστικῶν ὁμολογιῶν ὡς “ἀδελφῶν Ἐκκλησιῶν” εἶναι παραπλανητική. Δέν προωθεῖ ἀλλά φαλκιδεύει τήν ἐνότητα τῶν πιστῶν» (καθηγ. Γεώργιος Μαντζαρίδης).

● Χαρακτηριστικό παράδειγμα ἀτολμίας, συμβιβαστικῆς νοοτροπίας καί ὑποχωρητικότητος στίς ἀξιώσεις τοῦ Βατικανοῦ ἀποτελεῖ ἡ στάση ὀρθοδόξων προκαθημένων καί θεολόγων στό πρόβλημα τῆς Οὐνίας³⁷.

Οἱ Ὁρθόδοξοι εἶχαν θέσει ὡς ἀπαραίτητο ὄρο γιά τήν ἔναρξη τοῦ Διαλόγου τήν κατάργηση τῶν Οὐνιτικῶν «Ἐκκλησιῶν» καί τήν ἐνσωμάτωση τῶν μελῶν τους, ὕστερα ἀπό ἐλεύθερη ἐπιλογή, εἴτε στήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία εἴτε στή Λατινική. «Οὐνία καί Διάλογος εἶναι ἀσυμβίβαστα ταυτοχρόνως», τονίστηκε μέ κατηγορηματικό τρόπο στήν Γ' Πανορθόδοξη Διάσκεψη τῆς Ρόδου (1964). Ὡστόσο, μολονότι ἡ Οὐνία ὄχι μόνο δέν καταργήθηκε ἀλλά καί ἐνισχύθηκε ποικιλοτρόπως, οἱ Ὁρθόδοξοι, μέ τά παράτολμα βήματα τοῦ πατριάρχη Ἀθηναγόρα, σύρθηκαν στόν Διάλογο τῆς Ἀγάπης. Καί τόν συνέχιζαν ἀδιαμαρτύρητα, ὅταν τό 1968 οἱ Οὐνίτες τῆς Τσεχοσλοβακίας ἐξαπέλυσαν ἐναντίον τῶν Ὁρθοδόξων «ἕνα διωγμό, πρό τοῦ ὁποίου ὠχριᾷ ὁ διωγμός τοῦ Δεκίου»³⁸...

Ὅταν, πάλι, τό 1980 ξεκίνησε ὁ Θεολογικός Διάλογος, οἱ Ὁρθόδοξοι ζήτησαν ἀπό τή Ρώμη νά μὴ συμπεριλάβει Οὐνίτες στήν ἀντιπροσωπεία της. Τό Βατικανό, ὅμως, στά 28 μέλη τῆς ἀντιπροσωπείας του συμπεριέλαβε καί 8 Οὐνίτες. Καί οἱ Ὁρθόδοξοι τό δέχθηκαν...

Τό 1993, παρ' ὅλες τίς οὐνιτικές βιαιότητες στήν Ἀνατολική Εὐρώπη, ἐκπρόσωποι Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν στόν Διάλογο ἔβαλαν τήν ὑπογραφή τους στό Κείμενο τοῦ Μπαλαμάντ. Σ' αὐτό τό διάτρητο Κείμενο, ἐκτός τῶν ἄλ-

λων, αναγνωρίζεται και δικαιώνεται πανηγυρικά ή ύπαρξη και δραστηριοποίηση των Ουνιτικών «Εκκλησιών»...

Τό 2000 ό Διάλογος διακόπηκε έξαιτίας τών Ουνιτών, και συμφωνήθηκε τό πρόβλημα τής Ουνίας νά είναι τό πρώτο και μοναδικό θέμα συζητήσεως σέ πιθανή έπανέναρξή του.

Τό 2006 ό Διάλογος άρχισε και πάλι, παρακάμπτοντας όμως τό πρόβλημα τής Ουνίας και άκολουθώντας διαφορετική θεματολογία. Αύτή ή άπαράδεκτη –και άναξιοπρεπής γιά τούς Όρθόδοξους– ύπαναχώρηση πιστοποιεί ότι ή γραμμή πού άκολουθεί ό Διάλογος χαράσσεται άπό τό Βατικανό, σύμφωνα μέ τόν παποκεντρικό οίκουμενισμό του· οί Όρθόδοξοι άπλώς άκολουθούν...

Ή πολλαπλή κρίση, πού μαστίζει τόν σημερινό Διάλογο τής Όρθοδοξίας μέ τόν Παπισμό, είναι πλέον κοινή διαπίστωση. Ή συμμετοχή τής Έκκλησίας μας σ' αυτόν έχει νόημα, έφόσον οί Όρθόδοξοι εκθέτουν αυθεντικά τήν άλήθεια τής πίστεώς μας και έφόσον οί Παπικοί προτίθενται νά έπιστρέψουν σ' αυτήν τήν πίστη, πού μέχρι τό Σχίσμα ήταν και δική τους. Δυστυχώς, όμως, ούτε αυθεντική και έπαρκής όρθόδοξη μαρτυρία δίνεται πάντοτε ούτε ή Ρώμη είναι διατεθειμένη νά άπορρίψει τίς πλάνες της*. Τό Βατικανό μέ τόν Διάλογο δέν άποβλέπει στήν ένότητα τής άληθινής πίστεως αλλά στήν άναγνώρισή του άπό τούς Όρθόδοξους ως πραγματικής Έκκλησίας. Και αυτό επιτυγχάνεται χάρη στήν παπική διπλωματία και τήν περιέργη ένδοτικότητα τών Όρθόδοξων. Δίχως καθαρά θεολογικά κριτήρια και δίχως ειλικρίνεια, ό Διάλογος είναι παραπλανητικός και άποθαίνει επίζημιος γιά τό όρθόδοξο πλήρωμα, ένώ άπεναντίας άποτελεί τό καλύτερο στήριγμα του χρεωκοπημένου Βατικανού.

Ένδεικτικό, τέλος, τής κρίσεως πού άντιμετωπίζει ό Διά-

* Δήλωνε ό πάπας Βενέδικτος ΙΣΤ΄ τό 2007: «Ό Διάλογος δέν μπορεί νά είναι μία άφορμή γιά νά προσαρμόσει ή νά μαλακώσει (τό Βατικανό) αυτό πού πιστεύει ότι είναι» (Έφημ. Όρθόδοξος Τύπος, Άθήνα 20-7-2007).

λογος, είναι καί τό γεγονός τῆς παραιτήσεως τοῦ ἐπικεφαλῆς τῆς ὀρθόδοξης ἀντιπροσωπείας καί συμπροέδρου τῆς Διεθνoῦς Ἐπιτροπῆς τοῦ Διαλόγου, σεβασμιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Αὐστραλίας κ. Στυλιανοῦ. «Μετά τήν 20ετή ἐπίπτονη προεδρία μου εἰς τόν “Ἐπίσημο Θεολογικό Διάλογο” Ὁρθοδόξων καί Ρωμαιοκαθολικῶν, παραιτήθηκα οἰκειοθελῶς, διά νά μήν ἔχω πλέον οὐδεμίαν σχέση μέ ἕνα τέτοιο “ἀνούσιο παίγνιο”»³⁹, δήλωνε χαρακτηριστικά τό 2007. Καί, ὡς καλός γνώστης τῶν ὄσων συμβαίνουν στά ἐνδότερα τοῦ Βατικανοῦ, συμπλήρωνε: «Μετά τήν ὅλως ἀπροσδόκητη, ἐπί Βενεδίκτου 16ου, κλιμάκωση τῶν προκλήσεων τοῦ Βατικανοῦ ἔναντι τῶν λοιπῶν Χριστιανῶν (ἰδιαίτερως δέ τῶν Ὁρθοδόξων!), καθίσταται ἡλίλου φαεινότερον ὅτι, δυστυχῶς, εἰσερχόμεθα σέ περίοδο πλήρους ἀβεβαιότητος, γιά νά μήν ποῦμε περιέργου συσκοτισμοῦ... Πρέπει λοιπόν νά τό ποῦμε ἀπερίφραστα, ὅτι φαίνεται νά ἔχει ἐπικρατήσῃ πλήρως ἡ γραμμή τῶν σκληροπυρηνικῶν Καρδιναλίων τῆς Ρωμαϊκῆς Κουρίας, ἡ ὁποία καθιστᾷ πλέον τόν Παπισμόν -ὄχι ὡς Πρωτεῖον ἑνός ἐπισκόπου ἀλλά ὡς ἰδεολογίαν ἀφορήτου ὀλοκληρωτισμοῦ- τό ὄντως ΑΝΥΠΕΡΒΛΗΤΟ ΕΜΠΟΔΙΟ πρωτίστως γιά ἐπανένωση τῶν διηρημένων Χριστιανῶν, ἐξ ἴσου δέ καί γιά ἀπλῶς εἰρηνική ἐνότητα μεταξύ των, πόσο μᾶλλον μέ τούς μή Χριστιανούς ἢ καί ἀθέους»⁴⁰.

ΕΠΙΛΕΓΟΜΕΝΑ

Ὁ Παπισμός, ὡς φορέας σωρείας αἰρετικῶν δοξασιῶν, βρίσκεται ἔξω ἀπό τά ὄρια τῆς Ἐκκλησίας· καί, ὡς ἐκφραστής ἑνός ἐγκοσμοκρατικοῦ πολιτεύματος, ἀποτελεῖ παγκόσμιο κέντρο ἐξουσίας. Παρ' ὅλη, βέβαια, τήν ἐξωτερική του λάμψη καί δύναμη, κρύβει μέσα του μιά τραγική ἀδυναμία, γιατί ἀπλούστατα στηρίζεται στήν πλάνη. Ὁ δρόμος τῆς ἐπιστροφῆς στή χαμένη του Ὁρθοδοξία περνάει ἀπό τή μετάνοια, τήν ὁποία, ὅμως, σήμερα μόνο ὡς θαῦμα μπορεῖ κανεῖς νά περιμένει ἀπό τή σκληρυμένη ὀλιγαρχία τοῦ Βατικανοῦ.

Ὡστόσο, οἱ ἐξουθενωμένοι ἀπό τόν παπικό ὀλοκληρωτισμό ἐτερόδοξοι ἀδελφοί μας ἀναζητοῦν, συνειδητά ἢ ἀνεπίγνωστα, τήν ἀλήθεια πού ἐλευθερώνει, πού δίνει νόημα καί ὁμορφιά στή ζωή· τήν ἀλήθεια, πού, ὡς Χριστοζωή καί Θεοκοινωνία, διαφυλάσσεται αὐθεντική μόνο στήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, τή μοναδική «Μία, Ἀγία, Καθολική καί Ἀποστολική Ἐκκλησία» τοῦ Χριστοῦ.

Ἡ ἀποστολοπαράδοτη πίστη δέν εἶναι ἀποκλειστικό κτῆμα κανενός. Ἀποτελεῖ δωρεά τοῦ Θεοῦ καί ἀνήκει στήν οἰκουμένη ὀλόκληρη. Γι' αὐτό πρέπει νά φυλάσσεται ἀναλλοίωτη, ὥστε, ὡς χρέος ἀγάπης, νά προσφέρεται ἀκέραιη καί καθαρή σ' αὐτούς πού τήν ἀναζητοῦν.

Ἡ ἀπαρασάλευτη, λοιπόν, ἐμμονή στήν ὀρθόδοξη παράδοση δέν δηλώνει αὐτάρεσκη ὁμολογιακή ἐσωστρέφεια. Οὔτε ἡ κατάδειξη τῆς παπικῆς πλάνης συνιστᾷ μισαλλοδοξία ἢ φανατισμό. Ἀντίθετα, ἡ σχετικοποίηση τῆς πίστεως καί ἡ συγκάλυψη τῶν λατινικῶν κακοδοξιῶν, πού ἐπιχειροῦνται στούς οἰκουμενιστικούς κύκλους, διακυβεύουν τή σωτηρία μας καί ἀποτρέπουν τοὺς ἀδελφούς μας τῆς Δύσεως ἀπό τήν ἐπαφή μέ τή σῶζουσα ἀλήθεια.

Στούς διπλωματικούς ἐλιγμούς τοῦ Βατικανοῦ, στίς θλιβερές φιλοπαπικές ἐκδηλώσεις ὀρθοδόξων ἡγετῶν, στούς ἀτελέσφορους Θεολογικούς Διαλόγους καί στά σύγχρονα χαλκεία «ἐνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν» δίχως ἐνότητα πίστεως, ὁ Ὁρθόδοξος Χριστιανός ἀντιτάσσεται μέ τή θεολογική ἐγρήγορή του, τήν ἀπροσμέτρητη δύναμη τῆς προσευχῆς του καί τήν ἀκλόνητη πίστη του στόν Δομήτορα τῆς Ἐκκλησίας, τόν Κύριό μας Ἰησοῦ Χριστό. Συγχρόνως, μέ τή συνεπή καί ἀγία του ζωή, ὁμολογεῖ ταπεινά καί θαρρετά τή «φίλη Ὁρθοδοξία», διακηρύσσοντας πρὸς κάθε κατεύθυνση τό «εἶναι» τῆς πίστεώς του: «Γιά μᾶς αὕτη εἶναι ἡ περιουσία μας: Ἡ πίστη πού μᾶς κληροδότησαν οἱ πατέρες μας. Αὕτη εἶναι ὁ πλοῦτος μας, αὕτη ἡ δόξα μας, αὕτη ἡ γενιά μας, αὕτη τό στεφάνι μας, αὕτη τό καύχημά μας! Ἐνα Βάπτισμα ἔχουμε, μιά πίστη, μιά Ἐκκλησία κι ἕνα Θεό πού δοξάζουμε τρισυπόστατο» (μοναχός Ἰωσήφ Βρυέννιος, 15ος αἰ).

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

1. π. Ἰωάννου Σ. Ρωμανίδου, *Ρωμηοσύνη-Ρωμανία-Ρούμελη*, έκδ. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 1975, σ. 322.
2. *Patrologia Latina*, έκδ. J.P. Migne, Paris 1844-1890, τ. 148, 107. Βλ. ἑλληνική μετάφραση: Βλασίου Ἰω. Φειδᾶ, *Ἐκκλησιαστική Ἱστορία Β΄*, Ἀθήναι 1994, σ. 336.
3. Θεοδώρου Κοντίδη, *Καμπές στήν ἱστορία τοῦ Καθολικισμοῦ*, στόν συλλογικό τόμο *Ὁ Καθολικισμός*, έκδ. «Ἑλληνικά Γράμματα», Ἀθήνα 2000, σ. 69.
4. Μαρτυρία τοῦ Enzo Bianchi, Ἡγουμένου τῆς Μονῆς Bose Ἰταλίας, στό περιοδ. *Παρακαταθήκη*, ἀριθ. 54, Θεσσαλονίκη 2007, σ. 12.
5. Ἀρχιμ. Γεωργίου, Καθηγ. Ἰ. Μ. Ὅσ. Γρηγορίου, *Ὁρθοδοξία καί Ρωμαιοκαθολικισμός (Παπισμός)*, έκδ. Ἰ. Μ. Ὅσ. Γρηγορίου, Ἄγ. Ὅρος 2006, σ. 19.
6. Δημητρίου Σαλάχα, *Ἐκκλησία Καθολική*, στόν τόμο *Οἱ Θρησκείες*, έκδ. «Ἐκδοτική Ἀθηνῶν», Ἀθήνα 1992, σ. 133.
7. *Κατήχηση τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας*, έκδ. Κάκτος-Libreria Editrice Vaticana, Ἀθήνα 1996, σ. 293.
8. Ἀρχιμ. Ἰουστίνου Πόποβιτς, *Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία καί Οἰκουμενισμός*, έκδ. «Ὁρθόδοξος Κυψέλη», Θεσσαλονίκη 1974, σ. 212, 220.
9. Δημητρίου Σαλάχα, ὁ.π., σ. 132.
10. Βλ. Ἀρχιμ. Ἰουστίνου Πόποβιτς, ὁ.π., σ. 224.
11. Χρήστου Γιανναρά, *Ὁρθοδοξία καί Δύση στή Νεώτερη Ἑλλάδα*, έκδ. «Δόμος», Ἀθήνα 2006, σ. 43-44.
12. Βλ. Ἀρχιμ. Ἐμμανουήλ Καλύβα, *Ἡ καταδίκη τοῦ Παπισμοῦ*, Ἀθήναι 1999.
13. π. Γεωργίου Μεταλληνού, *Οὐνία· πρόσωπο καί προσωπεῖο*, στόν συλλ. τόμο *Ἡ Οὐνία χθές καί σήμερα*, έκδ. «Ἄρμός», Ἀθήνα 1999³, σ. 20.
14. Βλ. Μάρκο Ἀουρέλιο Ριβέλλι, *Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τῆς Γενοκτονίας*, έκδ. «Προσκήνιο», Ἀθήνα 2000· π. Ἰωάννου Κοβάτσεβιτς, *Σχέσεις τῆς Σερβικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας πρός τόν Ρωμαιοκαθολικισμόν*, ἐν Ἀθήναις 1965· Μίρκο Τομάσοβιτς, *Ὁ σερβικός λαός καί ἡ Ἐκκλησία του*, περιοδ. *Σύναξη*, ἀριθ. 40, Ἀθήνα 1991, σ. 83-84· Σ. Νόσωφ, *Ὁ Παπισμός καί οἱ ἀγῶνες του κατά τῆς Ὁρθοδοξίας*, έκδ. «Κύπρος ἡ ἅγια νῆσος», Αἰγιαλοῦσα Καρπασίας 1997, σ. 139-154.
15. Μαρτυρία τοῦ εὐρωβουλευτῆ Γεωργίου Ρωμαίου, στήν ἐφημ. *Τό Βῆμα*, Ἀθήνα 31-1-1993.
16. A. Vasiliev, *Ἱστορία τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας*, έκδ. Μπεργαδῆ, χ.χ., σ. 567.
17. A. Vasiliev, ὁ.π., σ. 575.
18. Σπῆβεν Ράνσιμαν, *Δύση καί Ἀνατολή σέ Σχίσμα*, έκδ. «Ἐν πλῶ», Ἀθήνα 2008, σ. 216.

19. Μεθοδίου Φούγια, Ἀρχιεπ. πρ. Θυατείρων, *Ἕλληνες καὶ Λατίνοι*, Ἀθήναι 1990, σ. 278.

20. Κωνσταντίνου Ἰ. Μανίκα, *Σχέσεις Ὀρθοδοξίας καὶ Ρωμαιοκαθολικισμοῦ στὴν Ἑλλάδα κατὰ τὴ διάρκεια τῆς Ἐπαναστάσεως (1821-1827)*, Ἀθήνα 2002, σ. 291.

21. Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου, Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν, *Φύσις καὶ χαρακτήρ τῆς Οὐνίας*, ἐκδ. «Φοῖνικος», Ἀθήνησι 1928, σ. 45.

22. Βλ. Κωνσταντίνου Χολέβα, *Ὁ παππισμός, ὁ ἑλληνισμός καὶ τὰ Ὀρθόδοξα Βαλκάνια*, περιοδ. *Πειραιϊκὴ Ἐκκλησία*, ἀριθ. 115, Πειραιάς, Ἀπρίλιος 2001, σ. 38-41.

23. Βλ. Νικολάου Π. Βασιλειάδη, *Μᾶρκος ὁ Εὐγενικός καὶ ἡ Ἐνωσις τῶν Ἐκκλησιῶν*, ἐκδ. «Ὁ Σωτήρ», Ἀθήναι 1998⁵.

24. Χρήστου Γιανναρά, ὁ.π., σ. 96.

25. Βλ. π. Γεωργ. Δ. Μεταλληνῶ, Δημ. Γόνη, δ. Ἥλ. Φρατσέα, δ. Εὐγ. Μοράρου, ἐπισκ. Ἀθανασίου (Γιέβτιτς), *Ἡ Οὐνία χθές καὶ σήμερα*, ἐκδ. «Ἀρμός», Ἀθήνα 1999³.

26. Ἰω. Καρμίρη, *Ὀρθοδοξία καὶ Ρωμαιοκαθολικισμός*, τόμ. II, Ἀθήναι 1965, σ. 170.

27. Ἀπόστολου Β. Νικολαΐδη, *Οἱ οἰκουμενικὲς περιπέτειες τοῦ Χριστιανισμοῦ*, ἐκδ. Γρηγόρη, Ἀθήνα 2007, σ. 183.

28. Ἐφημ. *Ὀρθόδοξος Τύπος*, Ἀθήναι 8-12-2006.

29. Ἀρχιμ. Γεωργίου, Καθηγουμένου Ἰ. Μ. Ὁσ. Γρηγορίου Ἀγ. Ὁρους, *Ἀνησυχία γιὰ τὴν προετοιμαζομένη ἀπὸ τὸ Βατικανὸ ἔνωσις Ὀρθόδοξων-Ρωμαιοκαθολικῶν*, περιοδ. *Παρακαταθήκη*, ἀριθ. 54, Θεσσαλονίκη 2007, σ. 5.

30. Ἐφημ. *Κυριακάτικη Ἐλευθεροτυπία*, Ἀθήνα 6-5-2001, σ. 6.

31. *Διάταγμα περὶ Οἰκουμενισμοῦ*, Typis Polyglottis Vaticanis 1965, σ. 7.

32. Βλ. Στυλιανοῦ Γ. Παπαδόπουλου, *Ὀρθόδοξων Πορεία*, ἐκδ. News Books and Magazines Ltd, Ἀθήνα 2000, σ. 130.

33. Περιοδ. *Ἐκκλησία*, ἀριθ. 12, Ἀθήναι 1967, σ. 326.

34. Περιοδ. *Ἐπίσκεψις*, ἀριθ. 234, Γενεύη 1980, σ. 4.

35. Περιοδ. *Ἐπίσκεψις*, ἀριθ. 180, Γενεύη 1977, σ. 12.

36. Περιοδ. *Ἐπίσκεψις*, ἀριθ. 520, Γενεύη 1995, σ. 19-20.

37. Βλ. Πρωτοπρ. Θεοδώρου Ζήση, *Οὐνία· ἡ καταδίκη καὶ ἡ ἀθώωση*, ἐκδ. «Βρυέννιος», Θεσσαλονίκη 2002· Ἀρχιμ. Γεωργίου, Καθηγ. Ἰ. Μ. Ὁσ. Γρηγορίου Ἀγ. Ὁρους, *Οὐνία· Ἡ μέθοδος τοῦ παπποκεντρικοῦ οἰκουμενισμοῦ*, περιοδ. *Παρακαταθήκη*, ἀριθ. 60, Θεσσαλονίκη 2008, σ. 3.

38. Περιοδ. *Ἐκκλησία*, ἀριθ. 14, Ἀθήναι 1969, σ. 313.

39. Ἐφημ. Αὐστραλίας *Νέος Κόσμος*, Μελβούρνη 19-7-2007, σ. 1.

40. Περιοδ. *Φωνὴ τῆς Ὀρθοδοξίας*, ἐκδ. Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Αὐστραλίας, ἀριθ. 325, Σίδνεϋ Ἰουλίου 2007, σ. 77 (Ἡ ὑπογράμμιση εἶναι τοῦ συγγραφέως).





ΔΙΑΝΕΜΕΤΑΙ ΔΩΡΕΑΝ